

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ-
ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΡΙΔΑΙΑΣ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ- ΕΠΟΠΤΗΣ:Ν. ΤΑΜΟΥΤΣΕΛΗΣ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ :Ε.ΧΑΤΖΗΦΡΑΙΜΙΔΗΣ

Μιχαηλίδου Φωτεινή(4245)

Φλώρινα

Ιούνιος 2020

Ο τίτλος της παρούσας εργασίας, «Ορθόδοξος Πολιτισμός-Αρχιτεκτονική-Αγιογραφία- Θεολογία στην περιοχή της Αριδαίας» προέκυψε μέσω ευρύτερης γνώσης και με σχετικά ενδιαφέροντα. Η εργασία θα έχει ως εξής:

1. Περίληψη

2. Λέξεις Κλειδιά

3. Εισαγωγή

4.Θεωρητικό Μέρος:

4α.Ορισμός της Εκκλησίας

4β.Αγιογραφία

4γ.Αρχιτεκτονική Ναών

4δ.Σύμβολα

5.Ερευνητικό Μέρος:

5α.Δείγμα από Ιερούς Ναούς της περιοχής

5β.Μεθοδολογία: Δείγμα, Εργαλεία μέτρησης, Διαδικασία

6.Παράρτημα (συνέντευξη)

7.Βιβλιογραφία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία απευθύνεται στον Ορθόδοξο πολιτισμό που συναντά την τέχνη. Πιο συγκεκριμένα γίνεται λόγος στον ορθόδοξο πολιτισμό, στην αρχιτεκτονική, στην αγιογραφία και στη θεολογία στην των ναών στην περιοχή της Αριδαίας, του Νομού Πέλλας. Αρχικά, αναφέρεται ο όρος «εκκλησία» και στη συνέχεια η τέχνη της τοιχογραφίας και αγιογραφίας, τα είδη αυτής, καθώς και η αρχιτεκτονική των ναών και τα σύμβολα. Όλα αυτά αποτελούν το θεωρητικό μέρος. Αργότερα, στο ερευνητικό μέρος περιλαμβάνεται η έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί στους Ιερούς Ναούς της περιοχής, στην Ιερά Μονή του Αρχάγγελου Μιχαήλ στον Αρχάγγελο, στον Ιερό Ναό της Αγίας Νεομάρτυρας Χρυσής στην Χρυσή, στον Ιερό Ναό Άγιου Νικάνδρου και Οσίου Ιωαννικίου και στον Ιερό Ναό και του Αγίου Αντωνίου στην Αριδαία. Γίνεται αναφορά στους βίους των Αγίων όπου είναι αφιερωμένες οι εκκλησίες που προαναφέρθηκαν, στην ναοδομία, στην αγιογράφηση των εικόνων και των τοιχογραφιών, στα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, ακόμα και στις λεπτομέρειες των αντικειμένων που υπάρχουν και κοσμούν τους Ναούς αυτούς. Τέλος, επισημαίνεται ότι ορισμένα στοιχεία της έρευνας έγιναν αντιληπτά μέσα από τις συνεντεύξεις Ιερέων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ορθοδοξία, Χριστιανισμός, Εκκλησία, Ναός, σύμβολα, Αγιογραφία, αρχιτεκτονική, Ιεροί Ναοί της Αλμωπίας, εικονογραφικός κύκλος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία επετεύχθητε με σκοπό την σύνδεση του Ορθόδοξου Χριστιανικού πολιτισμού με την Τέχνη. Όπως αποδεικνύεται η τέχνη στους Ιερούς Ναούς κυριαρχεί από την αρχιτεκτονική για το κτίσιμο αυτών, μέχρι και τη διακόσμηση του εσωτερικού τους μέρους. Η τεχνική της αγιογραφίας των εικόνων και των τοιχογραφιών μέσα στους Ναούς, αλλά και οι λεπτομέρειες που αντικρίζουμε στα αντικείμενα, στα καθίσματα των πιστών, στις πόρτες, στο

τέμπλο και στα πρόσωπα των Αγίων που είναι αποτυπωμένα με δέος και σεβασμό είναι αποτελέσματα και δημιουργήματα της Τέχνης.

«ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ»

Ο ΟΡΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

εκκλησία: (ετυμολογία) αρχ. < ἑκκλητος < ἑκκαλῶ «καλώ έξω, συγκαλώ» < ἐκ- + καλῶ. Η λέξη αναφερόταν αρχικά στην Εκκλησία τού Δήμου, καθώς και στις συγκεντρώσεις των υπευθύνων μιας πόλης-κράτους, οι οποίες λειτουργούσαν ως νομοθετικά σώματα. Περιλαμβάνει γενικά τη σύγκληση (επίσημη ή ανεπίσημη) προσώπων για προκαθορισμένο σκοπό. Θρησκευτική σημ. απέκτησε η λ. στη βιβλική γλώσσα. Στην Π.Δ. οι Εβδομήκοντα χρησιμοποίησαν τις λ. εκκλησία και συναγωγή αποδίδοντας την εβρ. λ. qahal «συγκέντρωση, συνάθροιση» σε σχέση με τη συγκέντρωση τού Ισραήλ για θρησκευτικούς ή πολεμικούς σκοπούς.

Στην Κ.Δ. εκκλησία ονομάζεται το σύνολο των χριστιανών (γενικά ή τοπικά), καθώς και το σύνολο των πιστών που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως κεφαλή τους (πβ. Κολ. 1,18): και αυτός ἔστιν ἡ κεφαλή του σώματος της εκκλησίας).

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας. β. Η λέξη Εκκλησία είναι σύνθετη και δηλώνει την «πρόσκληση» όλων των πιστών για συγκέντρωση στον ίδιο τόπο («εκ-καλώ» σημαίνει «προσκαλώ»). Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 12

Εκκλησία = Ευχαριστία Στα αρχαιότερα κείμενα της Καινής Διαθήκης, που κατέχομε, δηλαδή στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου, ο όρος «Εκκλησία» χρησιμοποιείται για να δηλώσει την τοπική Εκκλησία, όχι σε οποιαδήποτε μορφή Της, αλλά στη Σύναξή της για τη Θ. Ευχαριστία. Μια άλλη μαρτυρία της ταυτίσεως της Ευχαριστιακής Συνάξεως με την Εκκλησία είναι η φράση «κατ' οίκον εκκλησία», που απαντούμε πάλι στον Απ. Παύλο. Η κρατούσα άποψη είναι ότι η φράση αυτή δήλωνε τη Σύναξη της τοπικής Εκκλησίας σε ένα από τα σπίτια των μελών της Εκκλησίας για να τελέσουν την Ευχαριστία. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι ο Ορθόδοξος Λαός μας, ζυμωμένος με την εκκλησιολογία αυτή, έχει

ταυτίζει τον όρο «Εκκλησία» με τον χώρο όπου τελείται η Ευχαριστία: «Πηγαίνω στην Εκκλησία», αντί πηγαίνω στο Ναό. Δεν θα γινόταν αυτό, αν δεν ήταν ριζωμένος βαθειά στη συνείδηση του Λαού μας αυτός ο ταυτισμός Εκκλησίας και Ευχαριστίας. Με το Βάπτισμα έχουμε μια οντολογική αλλαγή, ότι ο άνθρωπος πρέπει να μπει πλέον σε μια νέα σχέση με τον κόσμο. Δεν μπορεί να είναι κανείς βαπτισμένος και να είναι μακριά από την βίωση της Κοινότητας της Εκκλησίας, γι' αυτό Βάπτισμα σημαίνει συγχρόνως και τοποθέτηση μέσα στην Κοινότητα της Εκκλησίας και κοινωνία στη Θεία Ευχαριστία. Το άλλο σημαντικό στοιχείο απ' την εμπειρία της Θείας Ευχαριστίας είναι ότι κάνει τη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό σχέση που περνάει μέσα από τους άλλους. Μπορεί κανείς εύκολα να δημιουργήσει μια σχέση με τον Θεό, η οποία να παραγνωρίζει, να παραμερίζει τον πλησίον. Αυτή είναι μία επικίνδυνη κατάσταση, η οποία μπορεί εύκολα να συμβεί έξω από την Ευχαριστιακή εμπειρία. Αλλά και στην Ευχαριστιακή εμπειρία παρεισφρύει πολλές φορές η ευσεβιστική ατομοκρατία, και βλέπει κανείς πολλές φορές έναν πιστό να πηγαίνει στη Θεία Ευχαριστία και να απομονώνεται από το υπόλοιπο Σώμα της Εκκλησίας, για να προσευχηθεί δήθεν καλύτερα, πράγμα που θα μπορούσε να το κάνει καλύτερα στο σπίτι του. Στη Θεία Λειτουργία δεν πηγαίνουμε για να προσευχηθούμε ως άτομα, πηγαίνουμε για να προσευχηθούμε μαζί με τους άλλους, ως Κοινότητα. Πρέπει, λοιπόν, να έχουμε διαρκώς συνείδηση ότι ο διπλανός μας είναι και αυτός μέλος τού ίδιου Σώματος και ότι δια μέσου της σχέσεως αυτής με τον διπλανό μας επικοινωνούμε με τον Θεό. Ο άνθρωπος, λοιπόν, βιώνει τη Βασιλεία του Θεού, στη Θεία Ευχαριστία. Γι' αυτό εμείς οι Ορθόδοξοι βιώνουμε την Εκκλησία με τρόπους, που πολλές φορές σκανδαλίζουν τους ετεροδόξους. Έχει, παραδείγματος χάριν, η Εκκλησία μας και η Θεία Ευχαριστία μια ιδιαίτερη λαμπρότητα: πολύ φως, λαμπρά άμφια, ωραία ψαλμωδία, ωραίες εικόνες, ωραία χρώματα. Όλα αυτά αποβλέπουν σε έναν σκοπό: στο να απεικονίσουν την Βασιλεία τού Θεού σε μας και να μας κάνουν να την προσευχηθούμε.

Thriskeutika_A_lykeiou.indb 126 30/5/2017 11:18:49 πμ 127 Α' Λυκείου - Θ.Ε. 3.

Κοινότητα Η βίωση του Μυστηρίου της Εκκλησίας, ενώ κατεξοχήν λαμβάνει χώρα μέσα στα Μυστήρια, προεκτείνεται και πέρα από τα Μυστήρια, στη ζωή του πιστού έξω από τα Μυστήρια, στις σχέσεις του με τους άλλους, στη σχέση του με τον υλικό κόσμο. Αυτή η συνειδητοποίηση της συγκρούσεως μεταξύ αυτού, που παίρνουμε στα Μυστήρια και αυτού, που είμαστε στην καθημερινή μας ζωή δημιουργεί το βίωμα της μετανοίας· και η μετάνοια είναι ακριβώς αυτή που θα μας κρατάει πάντοτε σε σωστή σχέση με την Εκκλησία.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η αγιογραφία είναι η τέχνη της απεικόνισης ιερών προσώπων ή θρησκευτικών σκηνών· είναι η ζωγραφική παράσταση θρησκευτικών θεμάτων. Οι αγιογραφίες αντλούν τα θέματά τους από τη ζωή και κυρίως τα θαύματα των ανδρών και γυναικών που αγιοποιήθηκαν από την Εκκλησία. Η αγιογραφία είναι κεντρικής σημασίας στην Ορθόδοξη παράδοση και λιγότερο στις Δυτικές Χριστιανικές παραδόσεις όπως η Ρωμαιοκαθολική και Αγγλικανική.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη παράδοση, η αγιογραφική εικόνα δεν στοχεύει σε μια ρεαλιστική αναπαράσταση ενός προσώπου αλλά έχει πρωτίστως πνευματική σημειολογία αφού μέσω αυτής μπορεί να επιτευχθεί μια σχέση ζωής με το Θεό και τους Αγίους Του. Η εικόνα δημιουργεί μια αίσθηση ζωντανής παρουσίας και φέρνει τον πιστό σε προσωπική σχέση και επαφή με την υπόσταση του εικονιζόμενου. Η αγιογραφία λοιπόν δε θεωρείται ως ένα απλό έργο τέχνης ή ένας θρησκευτικός πίνακας αλλά είναι ένα μέσο με το οποίο ο άνθρωπος μπορεί να φτάσει στην αγιότητα.

Η εκκλησιαστική παράδοση αναφέρει ότι η πρώτη εικόνα, με την έννοια της αναπαραστάσεως, έγινε από τον ίδιο τον Χριστό και μάλιστα αχειροποίητη. Η ιστορία της εικόνας αυτής συνοπτικά έχει ως εξής: Ο Αύγαρος, βασιλιάς στην Έδεσσα της Μεσοποταμίας, υπέφερε από λέπρα. Έγραψε, λοιπόν στον Κύριο επιστολή, με την οποία τον παρακαλούσε να πάει στην Έδεσσα για να τον θεραπεύσει. Την επιστολή μετέφερε στην Παλαιστίνη ο υπηρέτης του Ανανίας. Αυτός προσπάθησε και να ζωγραφίσει τον Κύριο χωρίς όμως να το κατορθώσει. Ο Κύριος που αντιλήφθηκε την προσπάθεια του Ανανία, ζήτησε νερό για να νιφτεί και σκούπισε το πρόσωπό Του με ένα μανδήλιο. Η θεία μορφή του Κυρίου αποτυπώθηκε θαυματουργικά και το εν λόγω μανδήλιο είναι γνωστό ως το Άγιο Μανδήλιο.

Ακόμη η παράδοση αναφέρει ως πρώτο αγιογράφο τον Ευαγγελιστή Λουκά. Ο Ευαγγελιστής πρώτος ζωγράφισε τρεις εικόνες (από κερί, μαστίχα και χρώμα) της Υπεραγίας Θεοτόκου φέρουσα στην αγκαλιά της τον Κύριο Ιησού Χριστό. Κατόπιν τις πρόσφερε στην ίδια θέλοντας να μάθει εάν είναι αρεστές σε αυτήν. Η

Μητέρα του Κυρίου τις δέχτηκε με αγάπη και είπε: «Η χάρις του εξ εμού τεχθέντος εἴη δι' εμού μετ' αὐτῶν». Από αυτές τις τρεις άγιες εικόνες, η μία βρίσκεται στην Πελοπόννησο στην Ιερά Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου, η δεύτερη στη Ρωσία και η τρίτη εικόνα βρίσκεται στην Κύπρο στην Ιερά Μονή του Κύκκου. Επίσης κατά την παράδοση ο Ευαγγελιστής Λουκάς ζωγράφησε και τις εικόνες των Αγίων Αποστόλων.

Οι ιστορικοί διαιρούν ιστορία της Βυζαντινής αγιογραφίας σε τέσσερις περιόδους:

Οι πρώτοι αιώνες μέχρι την Εικονομαχία. Η περίοδος αυτή υποδιαιρείται στην πρωτοχριστιανική (μέχρι τους χρόνους του Μ. Κωνσταντίνου) και την παλαιοχριστιανική 320-720 μ. Χ. (από τους χρόνους του Μ. Κωνσταντίνου μέχρι την εικονομαχία).

Οι χρόνοι της Εικονομαχίας (724-843 μ.Χ.).

Οι χρόνοι των **Μακεδόνων και Κομνηνών** (867-1204 μ.Χ.).

Η Παλαιολόγεια Αναγέννηση (1204-1453 μ.Χ.) ή Υστεροβυζαντινή περίοδος.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

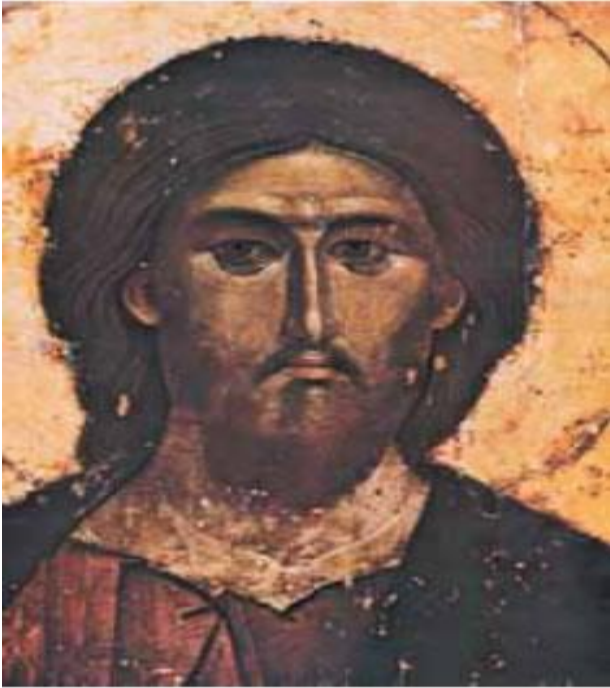
Οι άγιες εικόνες είναι απαραίτητες στη θεία λατρεία, γιατί παριστάνουν τα πρόσωπα της ουράνιας Εκκλησίας. Στα βυζαντινά χρόνια, επί Ισαύρων, η θέση των εικόνων στη λατρεία και στη ζωή των χριστιανών αμφισβητήθηκε. Ο πόλεμος που ξέσπασε εναντίον τους είναι γνωστός με το όνομα εικονομαχία και

κράτησε πάνω από εκατό χρόνια. Επικράτησε τελικά η πίστη της Εκκλησίας, όπως τη διατύπωσε, επί Ειρήνης της Αθηναίας, η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος (787), η οποία όρισε και την τιμητική προσκύνηση των εικόνων. Αργότερα επί Λέοντα Ε' του Αρμένιου η εικονομαχία προκάλεσε και πάλι προβλήματα. Τότε, η Τοπική Σύνοδος τον 843 επί Θεοδώρας αναστήλωσε οριστικά τις εικόνες. Παλαιότερα, οι ιστορικοί υποστήριζαν πως τα αίτια της εικονομαχίας ήταν μόνο πολιτικά και κοινωνικά. Σήμερα επικρατεί η ορθή άποψη πως το κίνημα της εικονομαχίας εκτός από τις κοινωνικές και πολιτικές του πτυχές, που είναι βέβαιο ότι υπήρχαν και το επηρέασαν, ήταν στην ουσία του ένα κίνημα θρησκευτικό και πνευματικό, που κινήθηκε γύρω από το Πρόσωπο του Χριστού.

Το επιχείρημα των εικονομάχων ήταν ότι ο Χριστός ως Θεός δε ζωγραφίζεται. Η θεότητα είναι αθέατη και συνεπώς απεριγράπτη. Για τους εικονοκλάστες, δηλ. τους εικονομάχους, και οι εικόνες της Θεοτόκου και των αγίων ήταν εξίσου απαράδεκτες.

Οι παραστάσεις τους -έλεγαν- είναι γήινες, δε δείχνουν την αγιότητα και τη δόξα τους. Συνεπώς, δε διαφέρουν από τα είδωλα

Εικόνες, όπως αναφέρουν οι Πατέρες (Ειρηναίος, 2ος μ. Χ. αι., Ιωαν. Δαμασκηνός, 8ος αι.), υπήρχαν στην Εκκλησία από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της. Στις κατακόμβες γνωρίσαμε τις νωπογραφίες με θέματα συμβολικά (ιχθύς, αμνός, άγκυρα κτλ.). Ύστερα από τον 4ο μ. Χ. αι. ζωγραφίζονται συγκεκριμένα ιερά πρόσωπα και γεγονότα από τη Βίβλο σε φορητές εικόνες και σε τοιχογραφίες, αλλά και σε ψηφιδωτά (εικ. 5), των οποίων η τέχνη είναι εξαιρετικά δύσκολη και προϋποθέτει πολλά στάδια εργασίας.

6. Χριστός. Βυζαντινή εικόνα.

Άγιον Όρος, 13ος αι.

Οι εικόνες αυτές εκφράζουν την πίστη στον Θεάνθρωπο Ιησού, την τιμή με την οποία περιβάλει η Εκκλησία τη Θεοτόκο και προβάλλουν τους μάρτυρες ως πρότυπα για τους πιστούς. Ο τεχνίτης ζωγράφιζε διαμορφώνοντας με τη φαντασία του τις μορφές ή αναζητούσε πρότυπα από τη φύση (νατουραλισμός). Έτσι ζωγραφίζονταν οι εικόνες σε όλες τις χριστιανικές κοινότητες της Μεσογείου μέχρι την εικονομαχία. Μετά τον 8ο αιώνα η αγιογραφική τέχνη στην Ανατολή διαφοροποιείται.

Σύμφωνα με την Ζ' Οικ. Σύνοδο, εικόνα είναι η μορφή ενός προσώπου. Δείχνει ότι το πρόσωπο υπάρχει, είναι μοναδικό και αναγνωρίσιμο ανάμεσα σε άλλα ομοειδή. Συνεπώς, η ζωγραφική τέχνη δε δημιουργεί μορφές αλλά αναπαράγει τις ήδη υπάρχουσες. Ο τεχνίτης μπορεί να διαλέξει μόνο το ζωγραφικό τρόπο με τον οποίο θα απεικονίσει τις μορφές του Χριστού, της Θεοτόκου και των αγίων. Όμως η φωτογραφική ομοιότητα με το πρωτότυπο (νατουραλισμός) δεν είναι το ζητούμενο στη βυζαντινή αγιογραφία. Ο τεχνίτης επιλέγει και επαναλαμβάνει ορισμένα βασικά μόνο χαρακτηριστικά, χρησιμοποιώντας το ζωγραφικό σύστημα της ελληνιστικής ζωγραφικής (3ος-1ος π.Χ. αι.) που χαρακτηρίζεται από απουσία βάθους, ανάστροφη προοπτική κ.ά. Επιδιώκουν έτσι να δείξουν ότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα δεν υπάρχουν αυτόνομα, αλλά αναφέρονται στον πιστό θεατή που είναι ο ίδιος στο κέντρο του έργου τέχνης. Ο λόγος δηλαδή, για τον οποίο υπάρχουν εικόνες στην Εκκλησία είναι για να αναζητήσει ο πιστός προσωπική σχέση με τους αγίους, και τελικά με το Θεό. Σε καμία περίπτωση να καθηλωθεί – να ακινητοποιηθεί συναισθηματικά – από θρησκευτικό για το

Τα επιχειρήματα των εικονομάχων αντέκρουσαν οι ορθόδοξοι. Στην εικόνα του Χριστού, απαντούσαν, δε ζωγραφίζουμε ούτε τη θεία αλλά και ούτε την ανθρώπινη φύση. Αναπαριστάνουμε το σαρκωμένο Λόγο, και με τον τρόπο αυτό προσκυνούμε το πρόσωπο του, στο οποίο όμως οι δύο φύσεις είναι αχώριστα ενωμένες. Το δείχνουν και τα ονόματα που γράφονται στην εικόνα. Το «Ιησούς Χριστός» υποδηλώνει πως είναι άνθρωπος και το άλλο, «ὁ ὢν» (=αυτός που υπάρχει αιώνια) πως είναι Θεός, δηλαδή ο Ιησούς Χριστός είναι θεάνθρωπος. «Στα παλιά τα χρόνια ο Θεός, ο ασώματος και ασχημάτιστος διόλου δεν εικονιζόταν. Τώρα όμως επειδή έγινε ορατός κατά τη σάρκα και επικοινωνήσε με τους ανθρώπους, εικονίζω το βλεπόμενο (πρόσωπο) του Θεού».

Τα ίδια λέει και ο άλλος υπέρμαχος των εικόνων, Θεόδωρος ο Στουδίτης. Παρόμοια εξηγούνται και οι εικόνες της Θεοτόκου και των αγίων. Ο Κύριος σαρκώθηκε από την Παναγία, που είναι η Μητέρα του. Οι άγιοι είναι φίλοι του, που έχυσαν το αίμα τους γι' αυτόν και οι εικόνες τους ακτινοβολούν την εικόνα του Χριστού.

Οι εικόνες δεν είναι σαν τις φωτογραφίες. Δεν είναι η φυσική απεικόνιση των προσώπων που εικονίζονται. Γι' αυτό παρατηρούμε ότι για τον ίδιο άγιο ή για το Χριστό υπάρχουν διαφορετικές απεικονίσεις. Το ίδιο συμβαίνει και με τα κτίρια ή το τοπίο. Μπορεί να υπάρχουν μερικά χαρακτηριστικά στοιχεία, που δείχνουν για ποιο εικονιζόμενο πρόσωπο πρόκειται, για ποιο τόπο ή εποχή. Τα πρόσωπα φανερώνουν μια «μυστική» πραγματικότητα, τη δόξα του ουρανού. Γι' αυτό η εικόνα μοιάζει με το πρωτότυπο, αλλά και διαφέρει από αυτό. Τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά είναι αλλοιωμένα, μεταμορφωμένα. Δεν ισχύουν πια οι γήινες και φυσικές αναλογίες, γιατί το εικονιζόμενο πρόσωπο μετέχει σε μια άλλη πραγματικότητα, στη θεία χάρη, στην ουράνια κατάσταση. Άλλωστε η θεία χάρη είναι εκείνη που κάνει τις εικόνες να θαυματουρούν.

Γι' αυτό, όταν προσκυνούμε τις άγιες εικόνες, η τιμή δεν απευθύνεται στο υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένες, αλλά, όπως έγραψε ο Μ. Βασίλειος, «πρός τό πρωτότυπον διαβαίνει». Αυτήν την ιδέα πρόβαλε και ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός στην υπεράσπιση των αγίων εικόνων, αυτήν υιοθέτησε και η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος. Αυτό το πρωτότυπο, δηλ. το εικονιζόμενο πρόσωπο, είναι υπαρκτό, σε αντίθεση με το είδωλο και το ξόανο, όπου το πρωτότυπο είναι φανταστικό και ανύπαρκτο. Όμως, σύμφωνα με την ορθόδοξη πίστη και η ύλη αγιάζεται και παίρνει την ενέργεια και τη χάρη του Θεού, (όπως ο Σταυρός του Χριστού, το

νερό του Αγιασμού κ. ά). Γι' αυτό και οι άγιες εικόνες είναι σεβαστές και τιμώνται από τους πιστούς, όπως λέει ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός.

Την αναστήλωση των εικόνων γιορτάζει η Εκκλησία μας την Α' Κυριακή των Νηστειών, που ονομάζεται Κυριακή της Ορθοδοξίας.

Στους ναούς γίνεται λιτάνευση των εικόνων και διαβάζεται το απόσπασμα από το «Συνοδικό της Ορθοδοξίας» (παρακάτω κείμενο), που είναι μια ωραία διακήρυξη της πίστης μας. Ψάλλεται ακόμη το απολυτίκιο *«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου...»*.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Οι παραστάσεις των εικόνων στην αρχή ήταν απλές, άτεχνες, συμβολικές. Αργότερα πλουτίζονται, ιστορούν και αφηγούνται τη ζωή του Κυρίου, της Θεοτόκου, των αγίων, εκφράζουν τις αλήθειες της Εκκλησίας, γίνονται τέχνη. Στο αποκορύφωμά της, η τέχνη της αγιογραφίας έφθασε από τα μέσα του 13 αι. έως τα μέσα του 15ου αι. Τα καλύτερα εργαστήρια ήταν στην Κωνσταντινούπολη. Στη Θεσσαλονίκη, διαμορφώθηκε η πρώτη «σχολή» δηλ. τεχνοτροπία, τάση, που ονομάζεται «Μακεδονική», με κυριότερο εκπρόσωπο της τον Μανουήλ Πανσέληνο. Οι φυσιογνωμίες ζωγραφίζονται με ζωηρά χρώματα και παριστάνονται με φυσικές κινήσεις, ρεαλιστικές, αλλά ταυτόχρονα εξιδανικευμένες. Φαίνεται δηλ. στα πρόσωπα, παρόλο που είναι φυσικά, η ένταση της ψυχής και ο πνευματικός της κόσμος. Η άλλη «σχολή» λέγεται «Κρητική». Ξεκίνησε από την Κων/πολη και διαμορφώθηκε στην Κρήτη κατά το 16ο αι., με κυριότερο εκπρόσωπο τον Κρητικό Θεοφάνη. Διαφέρει από τη Μακεδονική, γιατί είναι περισσότερο παραδοσιακή. Τα πρόσωπα εικονίζονται ασκητικά, συγκρατημένα, αυστηρά, αλλά συνάμα υποβλητικά και ευγενικά.

Στους επόμενους αιώνες, οι αγιογράφοι θα επηρεαστούν από τη Δύση και θα ξεχάσουν τη βυζαντινή παράδοση. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια στροφή προς τη βυζαντινή εικόνα. Στην ανακάλυψη της αξίας της, πολύ συντέλεσαν έξοχοι αγιογράφοι, όπως ο Φώτης Κόντογλου.

Οι εικόνες είναι ένας αδαπάνητος πνευματικός θησαυρός της Εκκλησίας. Στη μονή του Σινά και στις μονές του Αγίου Όρους, βρίσκονται οι πιο πολλές. Μόνο

στο Σινά, οι φορητές βυζαντινές εικόνες (6ου-15ου αι.) είναι πολύ περισσότερες από όσες υπάρχουν σ' όλο τον υπόλοιπο κόσμο και ανάμεσά τους οι παλιές και αξιόλογες του 6ου αι. Στη μονή Βατοπεδίου (Άγιο Όρος) καταμετρήθηκαν πρόσφατα πάνω από τρεις χιλιάδες εικόνες, αρχαιότερες και νεότερες. Αλλά και σε πολλά μέρη της πατρίδας μας υπάρχουν ναοί με αξιόλογες εικόνες και μάλιστα θαυματουργές. Τρέχουν σ' αυτές για να τις ασπαστούν και να προσευχηθούν μπροστά τους πλήθη πιστών. Αρκετοί από αυτούς διηγούνται και θαύματα που αξιώθηκαν να δουν. Είναι η θεία χάρη που τα ενεργεί. Αυτή, που την είχαν οι άγιοι στη ζωή τους, υπάρχει στα άγια λείψανά τους και στις άγιες εικόνες τους. Αλλά και όταν η χάρη δε θαυματουργεί εξωτερικά, φανερώνεται στην ψυχή του πιστού: την παρηγορεί και την ειρηνεύει.

ΣΥΜΒΟΛΑ

Α)Ιω 10, 11. 14-15: «Εγώ είμαι ο καλός ποιμένας· ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων... Εγώ είμαι ο καλός βοσκός. Όπως ο Πατέρας αναγνωρίζει εμένα κι εγώ αυτόν, έτσι κι εγώ αναγνωρίζω τα δικά μου πρόβατα κι εκείνα αναγνωρίζουν εμένα· και θυσιάζω τη ζωή μου για χάρη των προβάτων».

Β)Εβρ 6, 18β - 19: «...εμείς που καταφύγαμε σ' αυτόν (τον Θεό) οφείλουμε να μείνουμε σταθεροί σ' αυτά που ελπίζουμε. Αυτή μας η ελπίδα μάς ασφαλίζει και μας βεβαιώνει σαν άγκυρα». Η άγκυρα, σύμβολο της ελπίδας και της σωτηρίας.

Γ) Το μονόγραμμα του Χριστού, σχηματισμένο από τα δύο πρώτα σύμφωνα (Χ και Ρ) του ονόματός Του.

Το χριστόγραμμα αποτελεί τυπογραφικό σύμπλεγμα και τύπο ιερής συντομογραφίας για το όνομα του Ιησού Χριστού. Το παλαιότερο γνωστό και πιο διάσημο χριστόγραμμα είναι το Χι Ρο (☩) το οποίο καθιερώθηκε ως ο στρατιωτικός θυρεός του Ρωμαίου αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Α', με το γράμμα χι (Χ) και ρο (Ρ) να συμβολίζουν το όνομα Χριστός. Παρόμοια μορφή αποτελεί το μονόγραμμα ΙΧ (*), το οποίο χρησιμοποιεί τα αρχικά γραμμάτων των λέξεων Ιησούς Χριστός, καθώς και το μονόγραμμα ΙΗ (‡) με τα δύο πρώτα γράμματα του Ιησούς. Στα ελληνικά και κυριλλικά οι συντομογραφίες αυτές

εξελίχθηκαν σε ICXC (ΙΗCOYC XPICTOC) ή στα ελληνικά και ως ΙΗΣ, ενώ στις λατινογενείς γλώσσες σε IHS (Iisus Hristos) καθώς και JHS (Jesus Hristos), IHC (Iisus Hriictoc). Το σύμβολο όπου το Χ και το Ρ συνδυάζονται μαζί, αποτελεί το αρχαιότερο από τα χριστογράμματα, και είναι ευρύτερα γνωστό ως το σύμβολο του εν τούτω νίκια του Κωνσταντίνου Α΄ στις αρχές του 3ου αιώνα. Τα σύμβολα του Άλφα και Ωμέγα μερικές φορές εμφανίζονται μαζί με το σύμβολο του ΧΡ ως μονόγραμμα. Η λατινική ονομασία Crismon αντιστοιχεί στο μονόγραμμα αυτό. Στα λατινικά του μεσαίωνα το σύμβολο IX του Κωνσταντίνου έγινε γνωστό ως crismon και γενικά οι συντομογραφίες του Χριστού ως crismus. Καθώς το σύμβολο χρησιμοποιούνταν ως είδος επίκλησης στην αρχή των εγγράφων κατά την Μεροβίγγεια περίοδο και αργότερα κατά την περίοδο των Καρολιδών στην κεντροδυτική Ευρώπη, σταδιακά ο όρος άρχισε να περιγράφει και τις υπογραφές σε σχήμα σταυρού στα διάφορα έγγραφα, και επίσης αναφερόταν και στις λατινικές συντομογραφίες I. C. N. (in Christi nomine), I. C. (in Christo), και απλώς C. (Christus).

Δ) Το περιστέρι με κλαδί ελιάς στο ράμφος του, σύμβολο του πιστού μέσα στη χαρά του Παραδείσου. Το Περιστέρι είναι σύμβολο της ειρήνης και της συμφιλίωσης του ανθρώπου με τον Θεό. Στην Παλαιά Διαθήκη το περιστέρι το αποστέλλει ο Νώε για να δει αν υποχώρησαν τα νερά του κατακλυσμού. Το περιστέρι επιστρέφει κι έχει στο ράμφος του φύλλο ελιάς, άλλο χριστιανικό σύμβολο. Στην Καινή Διαθήκη φανερώνει το Αγ. Πνεύμα, το οποίο είδε ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος «ωσει περιστεράν» να κατέρχεται και να μένει επί τον Ιησούν (Ματθ. 3, 16). Επίσης, ο κάθε πιστός που με το Άγιο Βάπτισμα και το Άγιο Χρίσμα δέχεται τα χαρίσματα παρακαλεί το Αγ. Πνεύμα να έλθει και να κατασκηνώσει σ' αυτόν: «ελθέ και σκήνωσον εν ημίν». Το περιστέρι συμβολίζει ακόμα την αγνότητα και την καθαρότητα των πιστών. Γι' αυτό και η χρήση του συμβόλου αυτού είναι πολύ διαδεδομένη στην Εκκλησία. Όπως μας λέει ο ιερός

Χρυσόστομος: 'όπου καταλλαγή Θεού, περιστέρα... σύμβολον της του Θεού φιλανθρωπίας'.

Ε) Το Άλφα και το Ωμέγα, σύμβολο του Χριστού, που είναι η αρχή και τέλος των πάντων.

ΣΤ) Ιω 15,5: «Εγώ είμαι το κλήμα («ἄμπελος»), εσείς οι κληματοβέργες («τά κλήματα»). Εκείνος που μένει ενωμένος μαζί μου κι εγώ μαζί του, αυτός δίνει άφθονο καρπό, γιατί χωρίς εμένα δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε».

Ζ) Το ψάρι («ΙΧΘΥΣ», στα αρχαιοελληνικά), που λειτουργούσε σαν ακροστιχίδα της ομολογίας της πίστης: Ιησούς Χριστός, Θεού Υιός, Σωτήρ. Ο Ιχθύς, ένα από τα αρχαιότερα χριστιανικά σύμβολα, το οποίο χρησιμοποιούνταν τα χρόνια των διωγμών ως σημείο αναγνώρισεως των χριστιανών μεταξύ τους.

Η λέξη Ιχθύς συμβολίζει και παρουσιάζει τον Κύριο, από τα αρχικά γράμματα της φράσεως: « Ιησούς Χριστός Θεού Υιός Σωτήρ». Ο Κύριος είναι ο Ιχθύς που προσφέρεται θυσία και οι πιστοί τρέφονται από τον θυόμενον Χριστό. Όπως είπε και ο Κλήμης Αλεξανδρείας, 'Ο Χριστός είναι ο ψαράς που ψαρεύει και σώζει τους ανθρώπους από το πέλαγος της κακίας'.

ΝΑΟΔΟΜΙΑ

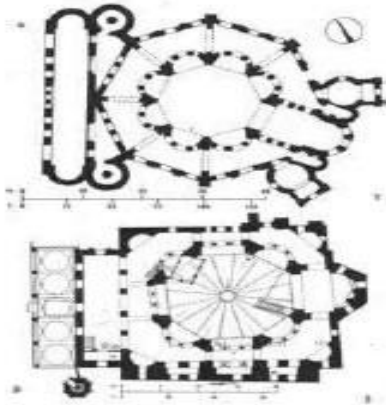
Ι. ΡΥΘΜΟΙ

Αρχικά οι χριστιανοί τελούσαν τη λατρεία τους στο σπίτι ενός πιστού. Όταν ο αριθμός τους αυξήθηκε, τούς αρκούσε μια απλή αλλά ευρύχωρη αίθουσα που την ονόμαζαν ευκτήριο οίκο ή κυριακό (οίκος αφιερωμένος στον Κύριο). Στους διωγμούς χρησιμοποίησαν για τη λατρεία τους τις δαιδαλώδεις στοές των υπόγειων κοιμητηρίων - κατακομβών.

1. Ροτόντα, Θεσσαλονίκη.

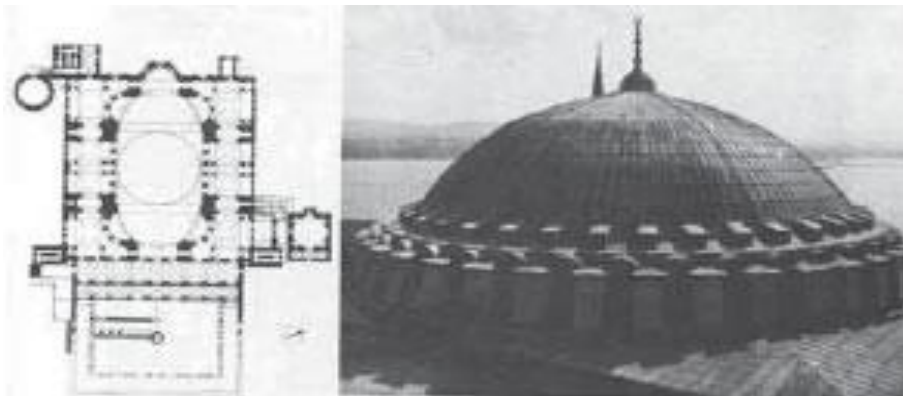
Κτίστηκε από τον Γαλέριο τον 4ο αι. μ.Χ.

2. Κάτοψη περίκεντρου ναού

α) Αγ. Βιταλίου, Ραβένα. β) Αγ. Σεργίου και Βάκχου, Κωνσταντινούπολη.

Όταν τελειώσαν οι διωγμοί (4ο μ. Χ. αι.) άρχισαν να χτίζουν μεγαλόπρεπους ναούς στο ρυθμό της βασιλικής. Η κάτοψη της είναι ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, χωρισμένο εσωτερικά σε κλίτη, με παράλληλες σειρές από κίονες. Υπάρχουν τρίκλιτες, πεντάκλιτες, πολύκλιτες βασιλικές. Το όνομα και το σχέδιο του ρυθμού αυτού τα πήραν οι χριστιανοί από ρωμαϊκά οικοδομήματα (αντίγραφα από τις Βασιλικές στοές των αρχαίων Ελλήνων) που χρησιμοποιούνταν ως αγορές και ως δικαστήρια. Γνωστοί ναοί στο χριστιανικό κόσμο είναι η βασιλική της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ, του Αγίου Απολλιναρίου στη Ραβέννα και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, στους αρχιτέκτονες άρεσε να χτίζουν μικρούς στρογγυλούς ναούς με θόλο ή τρούλο, που χάριζαν πνευματική ανάταση στους πιστούς. Έτσι είναι κτισμένη η Ροτόντα στη Θεσσαλονίκη. Με την προσαρμογή του θόλου σε τετράγωνη βάση κτίστηκαν τετράγωνοι ή πολυγωνικοί ναοί, όπως ο οκτάγωνος ναός των Αγίων Σεργίου και Βάκχου στην Κωνσταντινούπολη, που λέγονται περίκεντροι ναοί (όλες οι πλευρές απέχουν ίση απόσταση από το κέντρο).

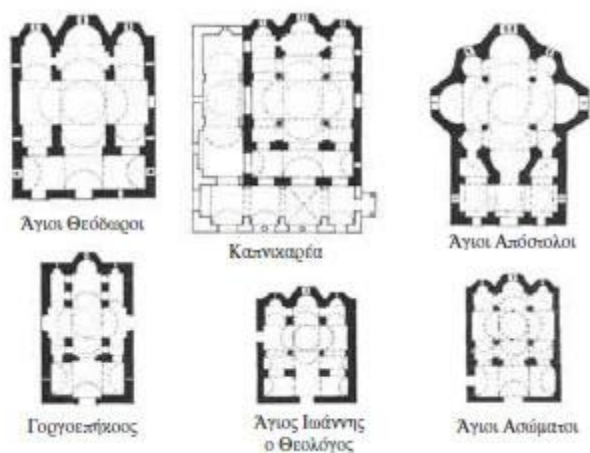
3. Κάτοψη ναού σε ρυθμό βασιλικής με θόλο.

Αγ. Σοφία, Κωνσταντινούπολη

καί ο θόλος εξωτερικά.

Οι βυζαντινοί αναζητούσαν, όμως, ένα ρυθμό πιο σύνθετο και έτσι προσπάθησαν να ισορροπήσουν ένα θόλο πάνω στην ορθογώνια βάση της βασιλικής. Ο συνδυασμός των στοιχείων αυτών δημιούργησε ένα νέο ρυθμό,

αυτόν της βασιλικής με θόλο (6ος μ.Χ. αι.). Η βυζαντινή αρχιτεκτονική μπαίνει σε νέα φάση με το αριστούργημα της Αγίας του Θεού Σοφίας. Με τον ίδιο ρυθμό κτίστηκε και ο ναός των Αγίων Αποστόλων στην Κωνσταντινούπολη, που λειτούργησε ως πρότυπο για τους αρχιτέκτονες του ναού του Αγίου Μάρκου στη Βενετία. Η καινοτομία του νέου ρυθμού βασίζεται στη λαμπρή επινόηση του σφαιρικού τριγώνου. Τα τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα συναντώνται στην οροφή σχηματίζοντας μία στεφάνη. Σ' αυτήν στηρίζεται ο θόλος. Στο ανατολικό άκρο προστίθεται μία κόγχη (ιερό βήμα) και στο δυτικό ο νάρθηκας ή πρόναος.

4. Κατόψεις σταυροειδούς βυζαντινού ρυθμού.

Παρότι η Αγία Σοφία θεωρείτο ναός-πρότυπο για πολλά χρόνια, η βυζαντινή αρχιτεκτονική δεν έμεινε στάσιμη. Εμφανίστηκε νέος ρυθμός, ο εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο (9ος μ.Χ. αι.). Ο τρούλος ή θόλος στηρίζεται εκεί που τέμνονται οι δύο κεραιές του σταυρού. Ο σταυρός είναι εγγεγραμμένος σε τετράγωνο το οποίο φαίνεται, αν κοιτάξουμε τη στέγη του ναού. Το ιερό καταλήγει σε τρεις κόγχες.

Ο ρυθμός αυτός φθάνει στην ακμή του κατά τους 11ο-13ο μ.Χ. αιώνες. Γνωστοί ναοί αυτού του ρυθμού είναι ο ναός της Θεοτόκου στη Μονή Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, ο Άγιος Ελευθέριος, η Καπνικαρέα στην Αθήνα, η Όμορφη Εκκλησιά – Άγιος Γεώργιος στο Γαλάτσι, η Αγία Σοφία στο Μυστρά, η Μονή της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη και η Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης.

II. Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Στον εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο ναό, το τετράγωνο μέσα στο οποίο εγγράφεται ο σταυρός (σταυρική θυσία – Ανάσταση) συμβολίζει τη γη. Ο τρούλος συμβολίζει τον ουρανό. Τα δυο αυτά σχήματα συμβολίζουν το κτιστό και το άκτιστο, επομένως την ανθρώπινη και τη θεϊκή φύση του Χριστού.

Ο συμβολισμός αυτός του ναού απαιτεί και την ανάλογη αγιογραφία που να δίνει την αίσθηση ότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα είναι παρόντα και παρακαλούν το Θεό για τους πιστούς.

5. Ο Ιησούς και οι Απόστολοι, ψηφιδωτό
του 5ου μ.Χ. αι., Μιλάνο.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣΗ ΝΑΟΥ

Οι ναοί εσωτερικά διακοσμούνται με αγιογραφίες (τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, φορητές εικόνες). Στις πλάγιες θύρες του ιερού εικονίζονται οι Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ ως φύλακες του ιερού χώρου κρατώντας μάλιστα στο χέρι τη ρομφαία (σπαθί). Η αγιογράφιση των ναών φέρνει κοντά μας τους αγίους, τη θριαμβεύουσα εκκλησία, αυτούς που έζησαν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, αγωνίστηκαν και πήραν από τον Κύριο το στεφάνι της δόξας. Μας συμπαραστέκονται στον καθημερινό μας αγώνα, πρεσβεύουν για μας. Μας ενισχύουν και μας ενθαρρύνουν όπως οι φίλαθλοι στα στάδια και στα γήπεδα ενθαρρύνουν τους αθλητές.

ΔΟΜΗ ΝΑΟΥ

Ο Ναός χωρίζεται σε τρία μέρη:

Α)στον πρόναο,

Β)τον κυρίως ναό και

Γ)το Ιερό Βήμα.

Το Ιερό χωρίζεται από τον κυρίως ναό με το τέμπλο.

Η διάταξη των εικόνων στο τέμπλο είναι πάντα η εξής:

Στο δεξί μέρος της Ωραίας Πύλης βρίσκεται η εικόνα του Χριστού.

Στο αριστερό μέρος της Ωραίας Πύλης βρίσκεται η εικόνα της Παναγίας.

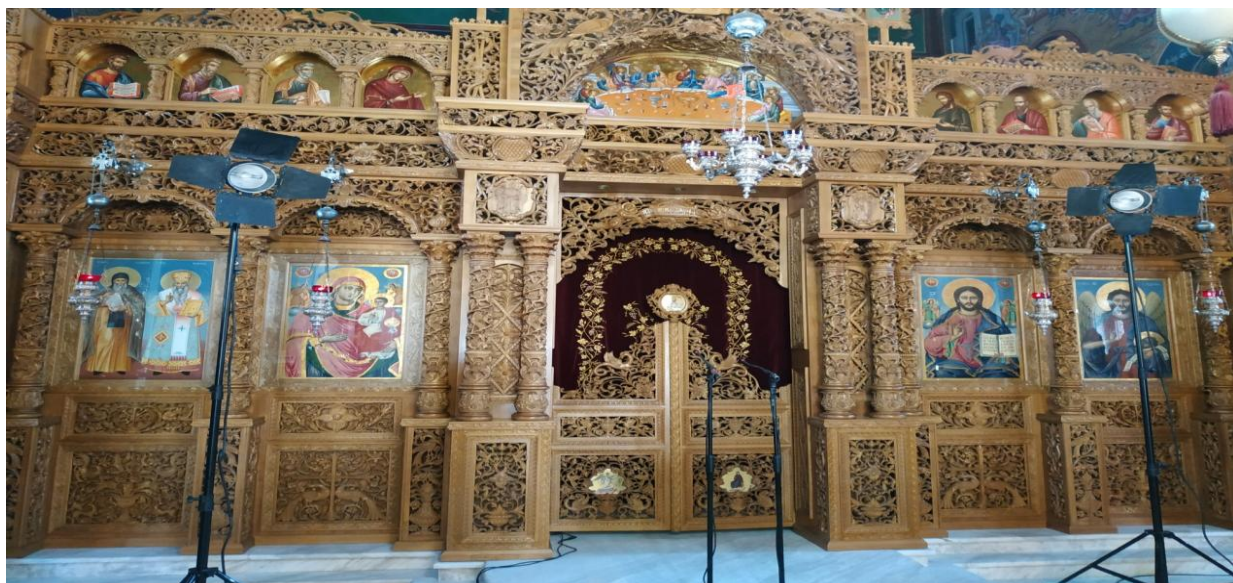
Δίπλα και αριστερά από την Παναγία υπάρχει η εικόνα του Αγίου/Αγίας κλπ που είναι αφιερωμένος ο συγκεκριμένος Ναός.

Δίπλα και δεξιά από τον Χριστό, βρίσκεται η εικόνα του Ιωάννη του Πρόδρομου.

Στις πλαϊνές πόρτες του τέμπλου υπάρχουν οι μορφές των αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ.

Πάνω από την Ωραία Πύλη υπάρχει η παράσταση του Μυστικού Δείπνου μαζί με τις εικόνες του Δωδεκάορτου. (οι δώδεκα σπουδαιότερες εορτές :Ο

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, η Γέννηση του Χριστού, η Περιτομή του Χριστού, η Υπαπαντή του Χριστού, τα θεία Θεοφάνεια, η Σοφία του Θεού, η Μεταμόρφωση του Χριστού, η ανάσταση του Λαζάρου και η είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, τα Πάθη και ο Σταυρός του Χριστού, η Ανάσταση του Χριστού, η Ανάληψη, η Πεντηκοστή).

Ο ΝΑΡΘΗΚΑΣ Ή ΠΡΟΝΑΟΣ

Είναι το τρίτο μέρος του ναού, που βρίσκεται στο δυτικό άκρο είναι ο νάρθηκας ή πρόναος. Είναι το μέρος που στην αρχαία Εκκλησία στέκονταν οι κατηχούμενοι, οι μετανοούντες, οι υποπίπτοντες και οι προσκλαίοντες πιστοί. Η πρωτοτυπία του νάρθηκα ξεκίνησε από το χώρο των Ελληνικών Βασιλικών του 5ου κυρίως αιώνα και γενικεύθηκε στον μεσογειακό χώρο τον 6ο αιώνα. Η ονομασία ίσως να προέρχεται από την ομοιότητα του σχήματος προς το φυτό νάρθηκα. Δεν αποκλείεται επίσης να έχει σχέση προς τους νάρθηκες, στενόμακτρα δηλαδή κιβωτίδια, που κατασκευάζονταν από τον κορμό του φυτού και χρησίμευαν για τη φύλαξη φαρμάκων ή μύρων.

Σήμερα που δεν υπάρχουν ενήλικοι κατηχούμενοι ο χώρος αυτός χρησιμεύει για να στήνονται τα παγκάρια του ναού, στα οποία πωλούνται λαμπάδες, βιβλία, αφιερώματα κλπ. Εκεί στέκονται οι επίτροποι, ο νεωκόρος και οι άλλοι εργαζόμενοι στο ναό. Ο νάρθηκας επικοινωνεί με τον κυρίως ναό με μια ευρύχωρη θύρα και σε πολλές περιπτώσεις με άλλες δύο μικρότερες πλαϊνές. Η έξοδος προς τον αύλειο χώρο γίνεται με μεγάλη κεντρική θύρα.

ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ

Ο κυρίως ναός καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη επιφάνεια του ναού. Είναι ο χώρος που στέκεται ο λαός για να συμμετάσχει στη λατρεία της Εκκλησίας. Μπροστά από το ιερό Βήμα, χαμηλότερα κατά δύο ή τρία σκαλοπάτια, βρίσκεται ο σολέας. Είναι ο χώρος εκείνος στον οποίο τελούνται τα μυστήρια και οι διάφορες τελετές. Για λόγους ευταξίας, εμποδίζονται οι πιστοί να στέκονται στον χώρο αυτό. Στα βυζαντινά χρόνια, ονομαζόταν «Βήμα των Αναγνώστων», διότι από εκεί διαβάζονταν τα αναγνώσματα των ιερών ακολουθιών από τον αναγνώστη.

Στο νότιο μέρος του σολέα βρίσκεται ο δεσποτικός θρόνος. Στην τιμητική αυτή θέση στέκεται ο επίσκοπος εις τύπον και τόπον Χριστού, σύμφωνα με τον Άγιο Ιγνάτιο τον Θεοφόρο (107 μ.Χ.). Άλλωστε, πίσω του εικονίζεται ο Δεσπότης Χριστός για να θυμίζει την αδιάκοπη παρουσία Του στην Εκκλησία. Είναι κατασκευασμένος από ξύλο ή μάρμαρο και φέρει γλυπτή διακόσμηση.

Εκατέρωθεν του σολέα βρίσκονται τα αναλόγια, βήματα όπου στέκονται οι χοροί των ιεροψαλτών και ψάλλουν. Πολύ συχνά, τα αναλόγια συναντώνται και έξω του σολέα μπροστά στη βόρεια και νότια πύλη του ιερού Βήματος. Τα αναλόγια

είναι επικλινή έπιπλα, στα οποία τοποθετούνται τα ιερά βιβλία που περιέχουν τις διάφορες ακολουθίες. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται είναι η Παρακλητική, τα Μηναία, το Τριώδιο, το Πεντηκοστάριο, το Ωρολόγιο, το Ψαλτήριο, το Τυπικό κ.α.

Στο αριστερό μέρος του σολέα ή έξω από αυτόν βρίσκεται ο άμβωνας, που σημαίνει ύψωμα, εκ του αναβαίνω. Από εκεί διαβάζεται το ιερό Ευαγγέλιο από το διάκονο και κηρύσσεται ο θείος λόγος από τον ιεροκήρυκα. Ο άμβωνας συμβολίζει τον τάφο του Χριστού και ο διάκονος τον άγγελο της Αναστάσεως. Φέρει παραστάσεις των ιερών Ευαγγελιστών και υπάρχει ανάγλυφο περιστέρι, πάνω στο οποίο τοποθετείται το ιερό Ευαγγέλιο και συμβολίζει το Άγιο Πνεύμα.

Στο μπροστινό μέρος του σολέα, βρίσκονται τα μεγάλα μανουάλια, τα οποία μαζί με τα καντήλια του τέμπλου, εκτός από το φως που εκπέμπουν, συμβολίζουν το νοητό φως του Χριστού, το οποίο «*φαίνει πάσι*». Το ίδιο και οι πολυέλαιοι ή ο συνδυασμός, οι οποίοι κρέμονται από την οροφή και συμβολίζουν το φως του Χριστού και τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, που κατέρχεται από τον ουρανό.

Στη νότια πλευρά του ναού βρίσκονται τα καθίσματα των ανδρών πιστών και στη βόρεια πλευρά τα καθίσματα των γυναικών πιστών. Τα καθίσματα και κυρίως τα στασίδια, που είναι ενωμένα με τους πλαϊνούς τοίχους, συμβολίζουν τον τάφο του κάθε πιστού, μέσα από τον οποίο θα αναστηθεί εν Χριστώ κατά τη Δευτέρα Παρουσία.

Στο δυτικό μέρος του κυρίως ναού βρίσκονται τα προσκυνητάρια, δηλαδή ξυλόγλυπτοι ή μαρμάρινοι θρόνοι, στους οποίους είναι τοποθετημένες ιερές εικόνες, κυρίως του τιμωμένου αγίου του ναού, τις οποίες προσκυνούν οι πιστοί μπαίνοντας στο ναό. Στο ίδιο μέρος υπάρχουν τα ειδικά μανουάλια - κηροπήγια στα οποία ανάβουν τα κεριά τους οι πιστοί. Τα κεριά συμβολίζουν την ψυχή. Όπως το κεριά ακτινοβολεί και διαλύει τα σκοτάδια, το ίδιο και η ψυχή πρέπει να ακτινοβολεί από πνευματική ιλαρότητα, ώστε, σύμφωνα με το λόγο του Κυρίου, «*ούτω λαμψάτω το φως υμών έμπροσθεν των ανθρώπων, όπως ιδωσι υμών τα καλά έργα και δοξάσωσι τον πατέρα υμών τον εν τοις ουρανοίς*».

Άλλα υπάρχοντα του κυρίως ναού είναι ο ιερός Επιτάφιος, ο οποίος βρίσκεται κορνιζαρισμένος συνήθως στον βορεινό τοίχο. Πρόκειται για το πολύτιμο χρυσοκέντητο ύφασμα, το οποίο παριστάνει τη θεία Αποκαθήλωση και τοποθετείται τη Μ. Παρασκευή στο ανθοστόλιστο ιερό κουβούκλιο για προσκύνημα.

«ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ»

ΙΕΡΟΙ ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΡΙΔΑΙΑΣ

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΟΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΥ (Αριδαία πόλη)

ΒΙΟΣ ΑΓΙΩΝ

Ο Όσιος Ιωαννίκιος ο Μεγάλος, «ο εν Ολύμπω» γεννήθηκε στη Βιθυνία το 740 μ. Χ. Τον πατέρα του έλεγαν Μυριτρίκη και τη μητέρα του Αναστασώ. Και οι δύο ήταν ευσεβείς γονείς και παιδαγωγήσαν το γιο τους σύμφωνα με τις επιταγές του Ευαγγελίου. Όταν ο Ιωαννίκιος στρατεύτηκε, αυτοκράτορας ήταν ο τραχύς εικονομάχος Κωνσταντίνος ο Ε'. Αυτός διέπρεψε στους αγώνες του κατά των Βουλγάρων και είχε μεγάλη εκτίμηση από τους στρατιώτες του. Η ψυχολογία που καλλιεργήθηκε στα πεδία των μαχών, παρέσυρε τον Ιωαννίκιο και στο θρησκευτικό έδαφος, με αποτέλεσμα να γίνει εικονομάχος, σαν τον αυτοκράτορα. Όταν όμως απολύθηκε από τις τάξεις του στρατού, δεν άργησε να καταλάβει την πλάνη του και σε τί μεγάλα σφάλματα τον είχε οδηγήσει αυτή. Τι να κάνει όμως; Μα τι άλλο. Να μετανοήσει και να επανέλθει στην ορθόδοξη διδασκαλία που του πρόσφεραν οι ευσεβείς γονείς του. Αμέσως, μάλιστα, ήλθε στη σκέψη του ο λόγος του Θεού: «Μνημόνευε ουν πόθεν πέπτωκας, και μετανόησαν και τα πρώτα έργα ποιήσον». Θυμήσου, δηλαδή, από ποιο ηθικό ύψος έχεις πέσει και μετανόησε και κάμε πάλι τα έργα της πρώτης αγάπης σου. Και ο Ιωαννίκιος μετανόησε ειλικρινά.

Εξομολογήθηκε το ολίσθημά του, καταρτίσθηκε ανάλογα, έγινε μοναχός στον Όλυμπο και πέθανε 94 χρονών στη Μονή Αντιδίου, διδάσκοντας στον κόσμο την Ορθοδοξία.

Οι Άγιοι Νίκανδρος και Ερμαίος ήταν μαθητές του αποστόλου Τίτου, του τόσο αγαπητού συνεργάτη του αποστόλου Παύλου. Κήρυτταν το Ευαγγέλιο με

περίσσιο ζήλο και αφοσίωση. Με το κήρυγμά τους πολλοί ειδωλολάτρες πίστεψαν την μία αληθινή πίστη του Ιησού Χριστού. Για το λόγο αυτό καταγγέλθηκαν στον άρχοντα της πόλης, τον Λιβάνιο. Παρουσιάστηκαν υπό της βίας μπροστά του και διακήρυξαν την αλήθεια του Ευαγγελίου.

Ο Λιβάνιος εξοργισμένος διέταξε τον βασανισμό τους. Συγκεκριμένα διέταξε να τους ξεσκίσουν τις σάρκες τους, όμως με τη βοήθεια της Θείας Χάρης οι Άγιοι θεραπεύτηκαν.

Το θαύμα αυτό αντί να συνετίσει τον άρχοντα, τον θύμωσε περισσότερο. Έτσι διέταξε το βασανισμό τους με πυρά και τον ενταφιασμό τους καθώς ήταν ζωντανοί ακόμα. Με αυτό το μαρτυρικό τρόπο παρέδωσαν το πνεύμα τους στον Κύριο.

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΟΥΧΟΙ ΤΗΣ ΑΡΙΔΑΙΑΣ

Η Αλμωπία υποδουλώθηκε στους Τούρκους ακολουθώντας την τύχη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, μεταξύ 1385 και 1389 με την εκστρατεία του Μουράτ Α΄ και του Καρά Τιμουρτάς πασά. Η Αλμωπία ονομάζεται καζά (επαρχία) της Καρατζόβας (καρατζά οβασί = μαύρος κάμπος) υπαγόμενη στο σαντζάκι (νομός) της Θεσσαλονίκης. Παράλληλα χρησιμοποιείται και η ονομασία Μογλενά.

Η προσπάθεια βίαιου εξισλαμισμού των χριστιανών προκειμένου οι Τούρκοι να εδραιώσουν την κυριαρχία τους, συνδέεται με τη παρουσία του Τούρκου στρατηγού Γαζή Εβρενός στα Γιαννιτσά. Οι Χριστιανοί για να γλιτώσουν από την προσηλυτιστική μανία των Τούρκων καταφεύγουν στις παρυφές του οροπεδίου και ο Μητροπολίτης Μογλενών μεταφέρει την έδρα του στη Νότια.

Αποτέλεσμα της τουρκικής καταπίεσης ήταν ο ομαδικός εξισλαμισμός των κατοίκων της Νότιας το Πάσχα του 1759 με πρόταση του ιδίου του Μητροπολίτη Ιωάννη.

Ο Ελληνισμός όμως της περιοχής δεν έμεινε αδιάφορος στην εθνική προσπάθεια απελευθέρωσης του 1821. Ο οπλαρχηγός Αγγελής Γάτσος συμμετέχει με τα παλικάρια του στην άμυνα της πολιορκημένης Νάουσας. Στις ένοπλες εξεγέρσεις

εναντίον των Τούρκων που εκδηλώθηκαν στη Μακεδονία μετά το 1878 συμμετείχαν και έδρασαν ένοπλα σώματα στον Αρχάγγελο, στη Λαγκαδιά και στα Μεγάλα Λιβάδια.

Στην περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα συγκροτήθηκαν από κατοίκους της περιοχής δεκάδες αντάρτικα σώματα και αντιτάχθηκαν στην προσπάθεια των Βουλγάρων για βίαιο εκβουλγαρισμό των κατοίκων της περιοχής. Η συμμετοχή στον αγώνα αυτό ήταν μεγάλη. Άνδρες από τους Προμάχους, τον Αρχάγγελο, την Όρμα, το Γαρέφι κ.λ.π. πήραν μέρος ως μαχητές. Το 1906 φτάνει από τις Μηλιές του Βόλου ο Κώστας Γαρέφης και αναλαμβάνει δράση κατά των Βουλγάρων. Στις 6 Αυγούστου του ίδιου έτους τραυματίζεται θανάσιμα στο χωριό Τσαρνέσοβο που ονομάστηκε προς τιμήν Γαρέφι.

Στις 4 Νοεμβρίου 1912 μικρό στρατιωτικό άγημα από την Έδεσσα παραλαμβάνει την πόλη της Αριδαίας και την περιοχή από τον οπλαρχηγό Νίκανδρο Παπαϊωάννου και τους Προμαχιώτες αντάρτες του. Η Αλμωπία απελευθερώνεται από τους Τούρκους.

Την ημέρα 4/11 εορτάζονταν η μνήμη των Αγίων Νικάνδρου και Ιωαννικίου, δύο αγίων που έζησαν σε τελείως διαφορετικές περιόδους. Έτσι, επειδή εκείνη την ημερομηνία απελευθερώθηκε η Αριδαία, η εκκλησία που κτίστηκε αφιερώθηκε σε αυτούς.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΝΑΟΥ

Ο Ιερός Ναός του Νικάνδρου και Οσίου Ιωαννικίου κτίστηκε το 1948. Η αρχιτεκτονική του ναού είναι Βασιλική τρίκλιτη. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και οι ίδιοι ο Ναός είναι αρκετά μεγάλος και από έξω το χρώμα που τον περιλούζει είναι λευκό. Την αριστερή πτέρυγα συμπληρώνει το καμπαναριό. Η εκκλησία διαθέτει προαύλιο και πρόσφατα στην δεξιά μεριά αυτής εγκαινιάστηκε το Πνευματικό Κέντρο.

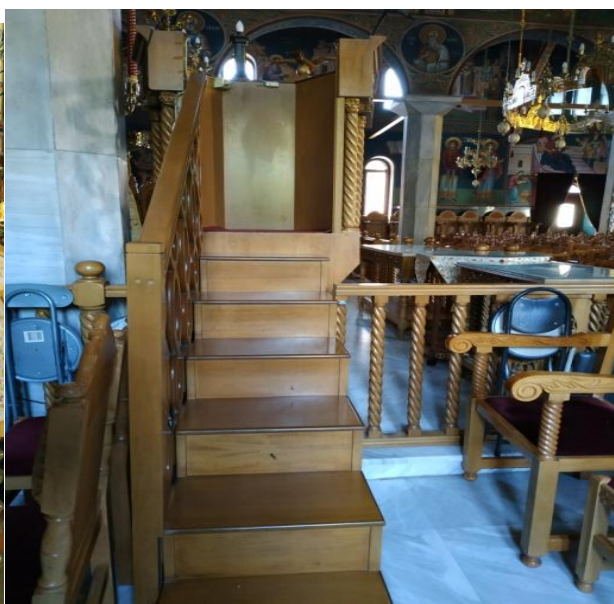
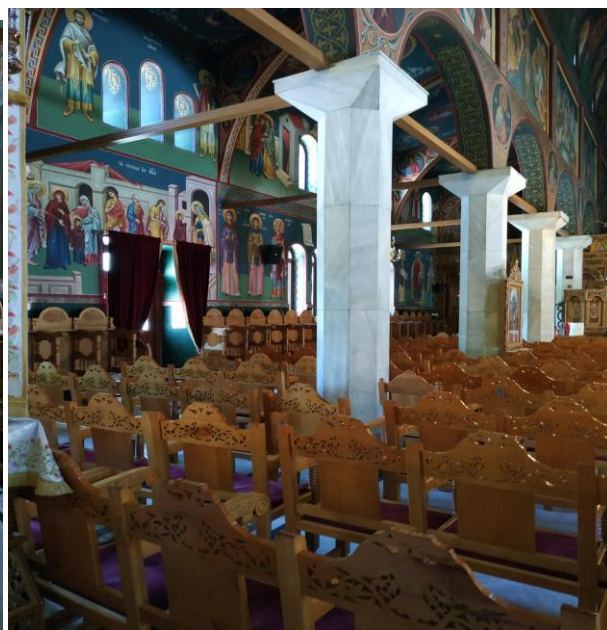
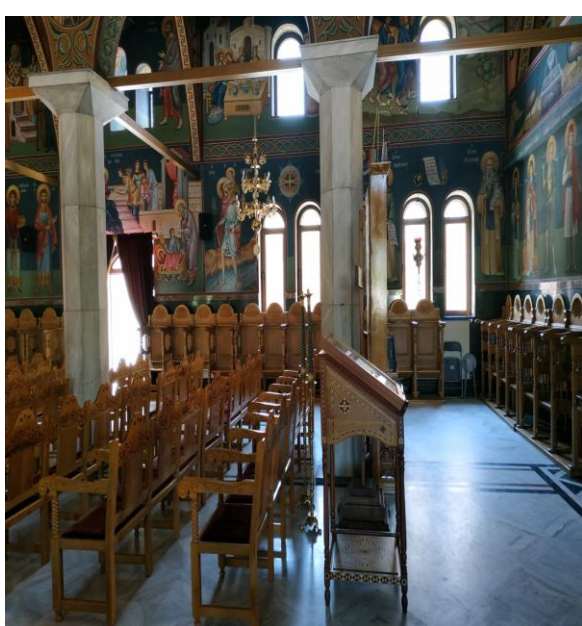
ΤΡΟΥΛΟΣ ΝΑΟΥ

Ο τρούλος του Ναού έχει αποχρώσεις σκούρες στο φόντο. Στη μέση βρίσκεται ο Χριστός Παντοκράτορας όπου τον περικυκλώνουν τα ουράνια πνεύματα-οι άγγελοι και γύρω από αυτούς είναι οι ένας άγγελος, ένας αετός και ένα φτερωτό μουλάρι και λιοντάρι. Αυτά συμβολίζουν τους τέσσερις Ευαγγελιστές, τον Μάρκο, Ματθαίο, Λουκά και Ιωάννη. Επίσης συναντάμε και άλλες στρατιές από αγγέλους όπου ανάμεσά τους βρίσκεται ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, η Παναγία αλλά και προφήτες.

ΤΑ ΕΥΛΟΓΛΥΠΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Τα ξυλόγλυπτα μέρη του ναού αποτελούν τα καθίσματα των πιστών, τα στασίδια, το τέμπλο, δεσποτικός θρόνος και ο άμβωνας . Αν τα παρατηρήσει κανείς από κοντά θα πει πως η τέχνη συναντά την πίστη και το αποτέλεσμα αυτό είναι απόλυτα αρμονικό και προκαλεί αναντίρρητα τον θαυμασμό. Λεπτομέρειες με σύμβολα, αγγέλους που προσκυνούν ταπεινά, τους Ευαγγελιστές και τον δικέφαλο αετό κυριαρχούν στα ξύλινα αντικείμενα της εκκλησίας.

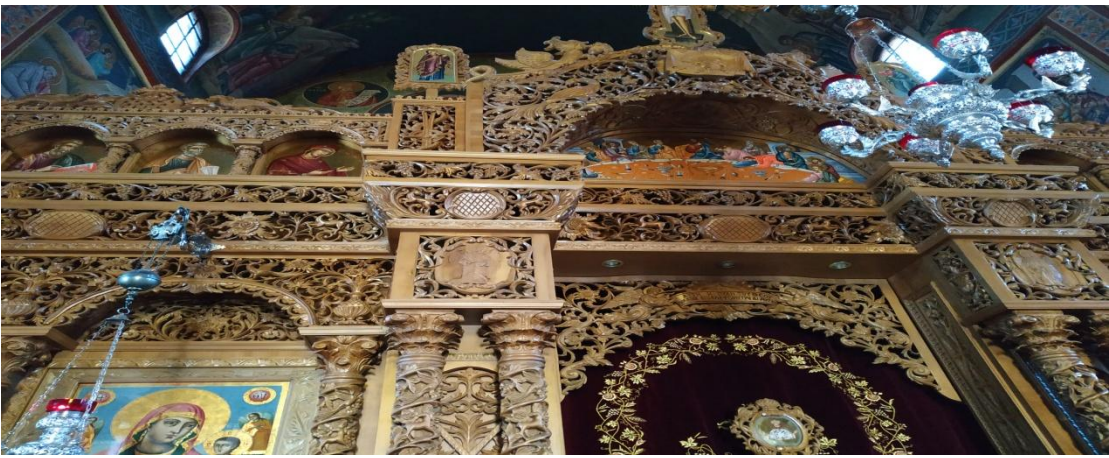
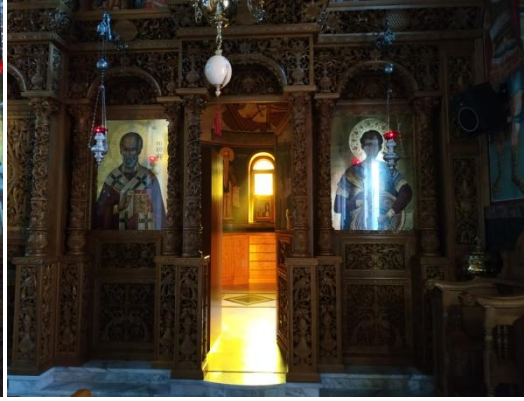
ΤΟ ΤΕΜΠΛΟ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Το τέμπλο του Ναού, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λόγω του επιβλητικού του μεγέθους, του σχήματος, των παραστάσεων και των έντονων και πολύχρωμων διακοσμήσεων. Το τέμπλο που ανακινήθηκε τα τελευταία χρόνια, είναι από ξύλο και σκαλιστό με εντυπωσιακές λεπτομέρειες. Στο κάτω μέρος αυτού απεικονίζονται δυο παγώνια το ένα απέναντι από το άλλο και στη μέση αυτών ένας σταυρός, το Χριστόγραμμα και, ουράνια σώματα. Στις κολόνες του τέμπλου υπάρχουν άγγελοι που γονατιστοί και με σταυρωμένα τα χέρια προσεύχονται.

Από την αριστερή πτέρυγα, στη μεριά των γυναικών δηλαδή, υπάρχει η εικόνα του Αγίου μεγαλομάρτη Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, στην πόρτα που έχει πρόσβαση για το ιερό είναι ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, ο Όσιος Ιλαρίωνας Αρχιεπίσκοπος των Μογλενών, η εικόνα των Αγίων που είναι αφιερωμένη η εκκλησία, η Παναγία η Ελεούσα, ενώ στην απέναντι πτέρυγα απεικονίζεται ο Άγιος Δημήτριος ο Μυροβλύτης, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ, ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος και ο Ιησούς Χριστός.

Αξίζει αν σημειωθεί πως στο τέμπλο δεν υπάρχουν εικόνες από το Δωδεκάορτο. Αυτές υπάρχουν αγιογραφημένες στην Τρίτη κλήτη, ενώ στο τέμπλο είναι απεικονισμένοι οι 12 Απόστολοι- μαθητές του Χριστού, ενώ πάνω από την Ωραία πύλη βρίσκεται η εικόνα του Μυστικού Δείπνου.

Το τέμπλο παλαιότερα ήταν μαρμάρινο. Ήταν εξίσου εντυπωσιακό και διέθετε τις κύριες εικόνες που τοποθετούνται πάντοτε στο τέμπλο. Η ανακαίνιση ξεκίνησε σταδιακά περίπου από το 2009.

Ο ΔΕΣΠΟΤΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ

Ο δεσποτικός θρόνος είναι κι αυτός ξύλινος και σκαλιστές λεπτομέρειες παντού. Αναλυτικότερα, έχει δυο μικρά σκαλάκια καλυμμένα από ένα χαλί, δεξιά και αριστερά υπάρχουν δυο ξύλινα λιοντάρια, δείγμα δύναμης, το κάθισμα είναι κόκκινο βελούδο και κεντημένο με χρυσή κλωστή ο χρυσός δικέφαλος αετός, ενώ στην πλάτη του θρόνου απεικονίζεται ο Δεσπότης Χριστός.

ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΗΣ

Στο εσωτερικό του Ναού υπάρχει ευρύχωρος γυναικωνίτης. Αυτός καλύπτει το περίστωο και προβάλλει προς τον κυρίως Ναό με διαχωριστικό ξύλινο στηθαίο.

Ο γυναικωνίτης τα παλιότερα χρόνια αποτελούσε μικρότερο τμήμα, καθώς το 1/3 αυτού ήταν μια αίθουσα όπου χρησίμευε για κατήχηση και μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής.

Φέτος το καλοκαίρι έγιναν διορθώσεις και η αίθουσα αφαιρέθηκε, καινούριες αγιογραφίες προστέθηκαν και στόλισαν αυτό το μέρος του ναού.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ

Οι αγιογράφοι έχουν κοσμήσει όλα τα μέρη του Ναού με μεγαλοπρέπεια και ρεαλιστικότητα βυζαντινές τοιχογραφίες. Οι τοιχογραφίες είναι είτε αγιογραφίες Αγίων προσώπων της εκκλησίας είτε αναπαραστάσεις από γεγονότα που συνέβησαν. Από την αριστερή μεριά-μεριά των γυναικών είναι αγιογραφημένοι οι Άγιοι όπου είναι αφιερωμένη η εκκλησιά και κρατάνε στα χέρια τους σε μικρογραφία τον Ναό, δίπλα η καθισμένη σε θρόνο η Παναγία που κρατά στην αγκαλιά της τον μικρό Χριστό, οι Άγιοι Κωνσταντίνος και Ελένη που κρατάνε τον Τίμιο Σταυρό, οι Αγίες Μαρίνα, Ειρήνη η Νεομάρτυρα, Βαρβάρα, Χρυσή η Νεομάρτυρα, η Αικατερίνη, Μάρθα, Ολυμπία, Κυριακή, Πίστης, Αγάπη, Ελπίς και οι Άγιοι Ανάργυροι Κοσμάς κα Δαμιανός, οι Άγιοι Θεοπατέρες Ιωακείμ και Άννα κ.α.

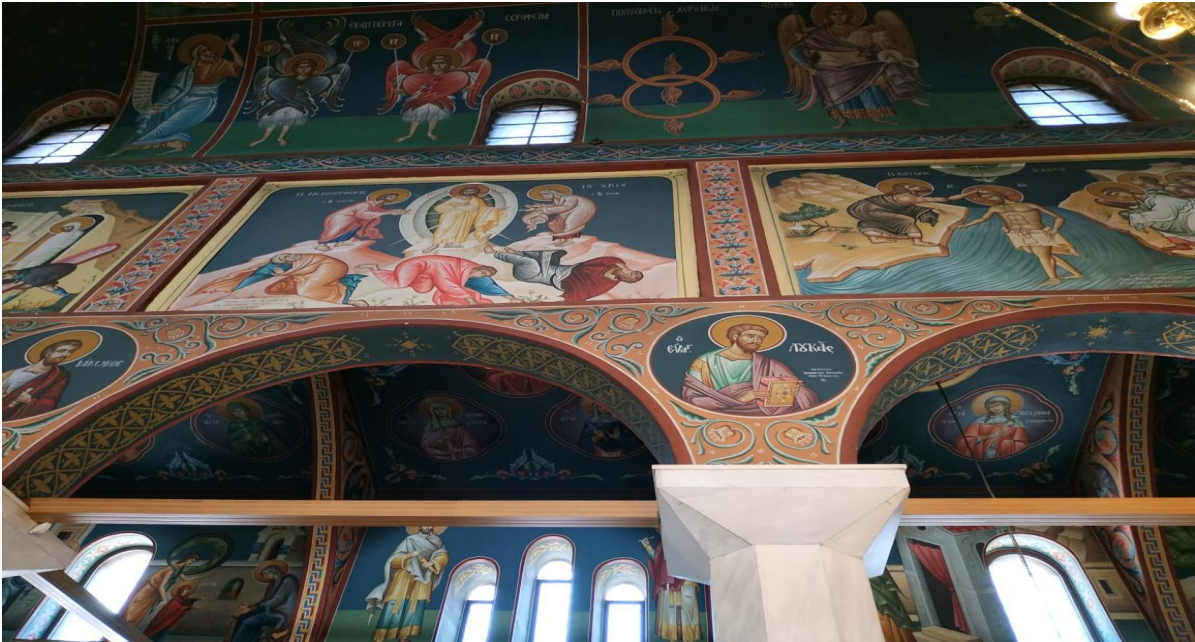
Στη δεξιά μεριά- μεριά των ανδρών υπάρχουν αγιογραφίες των Αγίων Δημητρίου του Μυροβλύτου, Γεωργίου του Μεγαλομάρτυρα, Θεodώρου , Θεοδοσίου, Ευστρατίου, Μηνά, Παντελεήμονος, Κοσμά του Αιτωλού, Ραφαήλ-Ειρήνης- Νικολάου, Χριστοφόρου, Στυλιανού Γερασίμου, Γεωργίου Νεομάρτυρα των Ιωαννίνων, Ανδρέα Νεκταρίου κ.α.

Ακόμη, συναντάμε αναπαραστάσεις από τη ζωή της Θεοτόκου και ζωή και το έργο του Κυρίου Ιησού Χριστού όπως η σύληση της Αγίας Άννας, η γέννηση της και τα Εισόδια, ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, η φυγή στην Έρημο η κοίμηση, ο Γάμος στην Κανά και η συνάντηση με τη Σαμαρίτησα στο πηγάδι.

Στην μεσαία κλήτη απεικονίζεται το Δωδεκάορτο(αν και υπάρχουν περισσότερα γεγονότα) η γέννηση του Χριστού, η περιτομή, ο μικρός Χριστός μέσα στον Ναό μαζί με τους διδασκάλους, η βάπτιση η Μεταμόρφωση του Σωτήρος, η Ανάσταση του Λαζάρου, η Κυριακή των Βαΐων, ο Μυστικός Δείπνος, η προσευχή στο Όρος τω Ελαιών, η σύλληψη, σταύρωση, ο ενταφιασμός, η Ανάσταση του Χριστού η εμφάνισή του στους μαθητές (άπιστος Θωμάς) και η Πεντηκοστή.

ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΩΝ

Ο Ναός έχει ανακαινιστεί πρόσφατα και ορισμένες αγιογραφίες είναι παλαιών ετών και ορισμένες καινούριες. Ένας από τους αγιογράφους που επιμελήθηκαν τις τοιχογραφίες είναι ο Γαλανόπουλος. Όπως παρατηρούμε και στις εικόνες, το φόντο πίσω είναι μπλε σκούρο και πράσινο, ψυχρά δηλαδή χρώματα, ώστε να κάνουν αντίθεση με τις ενδυμασίες και τα πρόσωπα των Αγίων. Λεπτομέρειες μπορούμε να διακρίνομε στις φορεσιές, σε αντικείμενα που κρατάνε τα άγια πρόσωπα που συνδέονται με το βίο, το επάγγελμα, με θαύματα και τα μαρτύριά τους.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΜΕΓΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ (Αριδαία πόλη)

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Σε κανέναν Άγιο της Εκκλησίας μας δεν έκανε τόσες και τέτοιες άγριες επιθέσεις πειρασμών ο διάβολος, όσες στον Μέγα Αντώνιο. Μεταχειρίστηκε ο δόλιος όλα τα μέσα για να τον γκρεμίσει, άλλα δεν μπόρεσε. Το 251 μ. Χ. γεννήθηκε στην Αίγυπτο ένα μεγάλο και φωτεινό αστέρι της χριστιανοσύνης, ο Μέγας Αντώνιος. Ιδιαίτερη πατρίδα του ήτανε ένα μικρό χωριό, Κόμα ονομαζόμενο, που βρισκότανε ανατολικά της όχθης του ποταμού Νείλου, στην Νότιο Μέμφιδα. Οι γονείς του ήτανε πλούσιοι και ευσεβείς χριστιανοί. Μπορούσανε να δώσουμε μεγάλη μόρφωση στον μικρό τους Αντώνιο και να τον αναδείξουν μεγάλο επιστήμονα, αλλά τους φόβιζε η συναναστροφή στο σχολείο με τα παιδιά των ειδωλολατρών. Δεν θέλανε να χάσει την πίστη του το παιδί τους, από την πλάνη της ειδωλολατρίας. Προτιμούσανε να δούνε το παιδί του στον Παράδεισο αγράμματο, παρά γραμματισμένο στην Κόλαση. Έμεινε, λοιπόν, εξαιτίας αυτού, τελείως αγράμματος ο Αντώνιος. Αυτό όμως δεν τον εμπόδισε να αναδειχθεί Μέγας. Οι γονείς του, όμως, φροντίσανε πολύ για την χριστιανική ανατροφή του. Τον μεγαλώσανε με τις αρχές του Ευαγγελίου και του δείξαν τους δύο δρόμους,

που θα τον γλύτωναν από τις παγίδες του διαβόλου: τον δρόμο του σπιτιού και τον δρόμο της Εκκλησίας. Σε ηλικία 18 ετών, έμεινε ορφανός με μια αδελφή. Ο θάνατος των γονέων του, τον έβαλε στην αρχή σε λύπη και σε βαθύ συλλογισμό. Κατάλαβε τότε, πόσο μάταιος είναι τούτος ο κόσμος και πόσο γρήγορα είναι το πέρασμα του ανθρώπου από την προσωρινή αυτή ζωή.

Αναχωρεί στην έρημο

Μια Κυριακή ακούει στην Εκκλησία την Ευαγγελική περικοπή, στην οποία συζητάει ο Χριστός μ' ένα πλούσιο νεαρό και του δείχνει, τον δρόμο της τελειότητας και της σωτηρίας της ψυχής του. Ο Χριστός, αφού ακούει τον νεαρό πλούσιο, να του λέγει, ότι έχει ζήσει σύμφωνα με τις εντολές του Θεού, του υπογραμμίζει: «Εί θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ διάδος πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοί καὶ ἔξεις θησαυρόν ἐν οὐρανῶ».

Τα λόγια αυτά του Ευαγγελίου, κάνουν βαθειά εντύπωση στην ψυχή του Αντωνίου. Γυρίζει στο σπίτι του σκεφτικός και κυριευμένος από αγωνία. Νομίζει, ότι η φωνή του Κυρίου τον καλεί κι αυτόν, όπως εκείνον τον νέον, να τον ακούσει και να τον ακολουθήσει. Υπακούει αμέσως και χωρίς αναβολή.

Πουλάει όλα του τα κτήματα. Από την πώληση τους, πήρε πολλά χρήματα. Το χρυσάφι όμως, δεν του τράβηξε την καρδιά. Το έδωσε στην Εκκλησία, το μοίρασε στους φτωχούς και στους δυστυχισμένους. Αυτός κράτησε μόνο για την αδελφή του ελάχιστα χρήματα. Έπειτα εμπιστεύεται την αδελφή του σ' ένα Κοινόβιο παρθένων, σ' έναν παρθεώνα. Εκεί, ζούσανε ενάρετες γυναίκες μαζί και αφοσιώνονταν σε έργα αγάπης. Φεύγει κι' αυτός, όχι πολύ μακριά από το σπίτι του κι' άρχισε την ασκητική ζωή. Δεν υπάρχουν ακόμη μοναστήρια την εποχή εκείνη συγκροτημένα, όπως είναι σήμερα. Γι' αυτό καταφεύγει σ' ένα ερημητήριο των περιχώρων. Εκεί, βρίσκει, ένα Γέροντα ασκητή, ο οποίος αναλαμβάνει να τον καθοδηγήσει στην αρετή. Για να φτιάξει ψυχή ο άνθρωπος χρειάζεται άσκηση. Τα πάθη δεν βγαίνουν, χωρίς αγώνα. «Υποπιάζω μου τό σῶμα καὶ δουλαγωγῶ», έλεγε ο Παύλος, «μήποτε ἄλλοις κηρύξας ἐγὼ αὐτός ἀδόκιμος γένωμαι». Προσεύχεται στο Θεό. Του ζητάει να τον βοηθήσει στον αγώνα του, για την σωτηρία της ψυχής του. Ξενυχτάει, τώρα, πολλές φορές στην άσκηση και στην προσευχή. Τρώγει ελάχιστα. Η τροφή του είναι ένα ξερό κομμάτι ψωμί και νερό. Τρώγει μόνο μια φορά την ημέρα. Μερικές μάλιστα μέρες, περνούν, χωρίς να βάλει τίποτε στο στόμα του. Άλλοτε, πάλι γεύεται το ξεροκόμματο, αφού περάσουν τρεις και τέσσερες μέρες εξαντλητικής νηστείας.

Οι πρώτοι πειρασμοί

Ο διάβολος όμως, βλέπει την μεγάλη πρόοδο του Αντωνίου, στην αγιοσύνη, ταράζεται και στεναχωριέται. Βάζει αμέσως τότε σε ενέργεια τις παγίδες του και τα φοβερά σχέδιά του. Τον χτυπάει λοιπόν, πρώτα με τα πλούτη και τις ανέσεις:

-Είσαι κουτός, του λέγει μέσα του, στην σκέψη του. Άφησες τόσα πλούτη και ήρθες εδώ στην ερημιά να πεθάνεις από την πείνα και από το κρύο! Δεν βλέπεις την δυστυχία, που σε πνίγει;

Ένα στρώμα δεν έχεις να στρώσεις. Ζεστασιά δεν υπάρχει πουθενά. Δεν είναι για σένα ο τόπος αυτός. Θα πεθάνεις και είναι αμαρτία. Έπειτα μη ξεχνάς:

- Έχεις και αδελφή! Πώς την άφησες μόνη της; Είναι σωστό αυτό; Τι ευτυχισμένος είσαι τώρα εδώ, σε μια υγρή σπηλιά! Όλοι οι άλλοι, που ζούνε στον κόσμο, θα χαθούμε και συ μόνο θα σωθείς; Είναι άραγε σωστό αυτό που κάνεις; Όλες αυτές τις σκέψεις τις βάζει στον νου του Αντωνίου ο Σατανάς και περιμένει μ' αγωνία το αποτέλεσμα. Τί θα γίνει; Θα τις δεχτεί; Θα υποκύψει ή όχι; Άλλα στις δύσκολες αυτές στιγμές του πειρασμού, ο άγιος δεν λυγίζει. Προσεύχεται πολύ. Παρακαλεί από τα βάθη της καρδιά του τον Θεό να τον βοηθήσει. Η προσευχή του, η νηστεία του και η θέληση του, νικούν τον διάβολο και τον τρέπουν σε φυγή. Δεν πρόκειται όμως, να ησυχάσει. Ο διάβολος βάζει μπροστά νέο σχέδιο, πιο τολμηρό αυτή την φορά. Τον πολεμάει με την σάρκα. Εκμεταλλεύεται γι' αυτό ο άθλιος την νεότητά του. Παρουσιάζει στην φαντασία του αισχρά θεάματα. Μεταμορφώνεται ο τρισάθλιος σε γυμνή γυναίκα και προσπαθεί εκεί στην ερημιά, να τον σκανδαλίσει και να τον νικήσει.

Αγωνίζεται μέρα νύχτα να τον γκρεμίσει. Τού παρουσιάζει κέντρα διασκεδάσεων και σκηνές οργίων. Κάνει ότι μπορεί, για να επιτύχει τους δόλιους σκοπούς του. Ο Άγιος, όμως συνεχώς προσεύχεται. Μένει ξάγρυπνος και παρακαλεί τον Θεό να του δώσει δύναμη ν' αντέξει σ' αυτή την άγρια επίθεση των πειρασμών του διαβόλου, για να επιτύχει μέχρι το τέλος στην άμυνά του, δεν τρώγει εντελώς τίποτε. Κόβει κι' αυτό το ελάχιστο ξερό ψωμί, που έτρωγε κάθε βράδυ, και μένει μέρες ολόκληρες νηστικός. Ο Σατανάς δεν εγκαταλείπει όμως τον αγώνα. Να το δόλωμα! Η υπερηφάνεια.

Τώρα, είναι η ώρα να τον κάμω να υπερηφανευτεί. Παρουσιάζεται, λοιπόν, ο δαίμονας στον Άγιο με μορφή μαύρου παιδιού και του λέγει: —Αχ! Αντώνιε. Πολλούς πλάνεψα, πολλούς έβαλα κάτω και τους νίκησα, αλλά εσένα

κουράστηκα να σε πολεμώ! Νομίζω, πώς δεν θα επιτύχω. Είσαι δυνατός. Σε παραδέχομαι.

—Και ποιος είσαι εσύ; τον ρώτησε ο Μ. Αντώνιος.

—Εγώ είμαι το πνεύμα της πορνείας και γαργαλίζω τους νέους στην πράξη αυτή. Ο Άγιος, δεν υπερηφανεύεται, όπως περίμενε ο σατανάς. Δεν είπε από μέσα του: Τί είμαι εγώ!, Μπράβο μου! Τα κατάφερα, αλλά δόξασε το όνομα του Κυρίου, που του έδωσε, την δύναμη να νικήσει και είπε στον σατανά:

—Ύπαγε οπίσω μου σατανά. Δεν σε φοβάμαι.

Για πιο αυστηρή άσκηση

Κατά το 285 μ. Χ., θέλει ν' απομακρυνθεί περισσότερο από τον κόσμο. Ο Άγιος Αντώνιος ξεκινάει, για το σκληρό και δύσκολο δρόμο της άσκησης. Περνάει τον Νείλο ποταμό και προχωράει προς τα βουνά της δεξιάς όχθης του, που προεκτείνονται προς την Αραβία. Ο σκοτεινός διάβολος πλημμυρίζει από μίσος κατά του Άγιου. Καθώς τον βλέπει να προχωρεί, για πιο αυστηρή άσκηση και πρόοδο αγιοσύνης, ταραάζεται. Δεν το βάζει όμως κάτω. Ετοιμάζεται να τον σκανδαλίσει, για τα τον ρίξει στην αμαρτία.

Ο Αργυρένιος δίσκος

Του πετάει, λοιπόν, στον δρόμο του εκεί που βάδιζε στην έρημο, ένα μεγάλο, αστραφτερό, αργυρένιο δίσκο! Ο Μέγας Αντώνιος κοντοστέκεται για λίγο και λέγει εκείνο, που κατάντησε παροιμιώδες:

Πόθεν δίσκος εν τη ερήμω;. Από που βρέθηκε ο δίσκος στην έρημο; Δική σου τέχνη είναι τούτο, διάβולה! είπε τότε ο Άγιος. Θέλεις να με εμπαιξείς. Δεν θα σου κάνω όμως την χάρη. Χάρισμά σου, λοιπόν. Πάρε τον δίσκο μαζί σου στην απώλεια, στο σκοτάδι της Κολάσεως, του φρικτού βασιλείου σου. Μόλις, όμως, είπε αυτά ο όσιος, ο δίσκος έγινε άφαντος! Ο δαίμονας είχε νικηθεί και πάλι. Σε λίγο ο Μέγας Αντώνιος συναντάει μπροστά του άφθονο χρυσάφι, που άστραφτε και γυάλιζε με τη λάμψη του. Για το χρυσάφι αυτό, δίνονται δύο εξηγήσεις.

Η μία είναι, ότι το παρουσίασε ο διάβολος στον Άγιο, για να τον εμποδίσει από τον θεάρεστο δρόμο του, για να του ανάψει την φλόγα της φιλαργυρίας και του πλούτου και έτσι να του αλλάξει τα μυαλά. Η άλλη εξήγηση είναι, ότι το χρυσάφι αυτό, παρουσίασε ο Θεός στον Άγιο, για να δείξει στον διάβολο, ότι ο Αντώνιος, ούτε από το χρυσάφι παρασύρεται, ούτε με τίποτε άλλο αλλάζει την ευτυχία της

πίστεώς του, που νοιώθει. Είναι στη Λυβική έρημο Πισπίρι, που βρίσκεται το σημερινό Δάρ -Ελ -Μεϊμούν. Φθάνει, λοιπόν, ο μεγάλος ασκητής βαθειά στην έρημο. Εδώ, αρχίζει ο Μ. Αντώνιος να ζει σε πιο αυστηρή άσκηση. Απομονωμένος από τον κόσμο εντελώς, βαθαίνει στα μυστήρια της ζωής και της Δημιουργίας.

Είκοσι ολόκληρα χρόνια, προσεύχεται, νηστεύει, ξαγρυπνάει και αντιστέκεται στους πειρασμούς του διαβόλου. Οι επισκέπτες, που πηγαίνουν να τον δουν, ακούνε στο φρούριο άγριες κραυγές:

—Φύγε από τον τόπον μας. Η έρημος είναι δική μας. Δεν θα μπορέσεις ν' αντέξεις στις μηχανές μας. Θα σε πιάσουμε στις παγίδες μας και στις ενέδρες μας! Οι επισκέπτες νομίζουνε στην αρχή, ότι οι φωνές είναι ανθρώπινες. Διαπιστώνουν όμως έπειτα, ότι πουθενά δεν υπάρχουν άνθρωποι, εκτός από τον γενναίο ασκητή. Καταλαβαίνουν τότε τί υπεράνθρωπη πάλη κάνει ο Άγιος με την πανουργία του διαβόλου και θαυμάζουν. Τότε ο Άγιος τους πλησιάζει γαλήνιος. Ανοίγει την εξώπορτα του φρουρίου και τους λέγει:

—Μη φοβάστε, αγαπητοί μου. Αφήστε τον δαίμονα να χτυπιέται. Εσείς να κάνετε τον σταυρόν σας και να βαδίζετε άφοβα στον δρόμο σας.

Οδηγός και διδάσκαλος

Το όνομα του Μεγάλου Αντωνίου γίνεται ξακουστό. Ο θαυμασμός, για την αυστηρή ζωή, παρακινεί πολλούς να πάνε να τον δούνε. Πολλοί μοναχοί, τον βλέπουνε σαν φωτεινό παράδειγμα αγίας ζωής και θέλουν να τον μιμηθούν. Όταν, λοιπόν, μαθαίνουν που βρίσκεται, τρέχουν πολλοί με χαρά κοντά του. Κοιτάζουν με απορία το κοκαλιάρικο σώμα του και τα χάνουν. Αρκετοί, που πάσχουν από αρρώστιες, μόλις τον βλέπουν, γιατρεύονται. Πολλοί δαιμονισμένοι λυτρώνονται από τα δεσμά του διαβόλου.

Ο Μέγας Αντώνιος, όλους τους δίδασκε. Δεν ήξερε βέβαια γράμματα, αλλά ο λόγος του ήτανε «ἄλατι ἡρτυμένος». Όσοι τον άκουγαν, ένοιωθαν αμέσως γαλήνη στην καρδιά του. Μεγάλωνε ο έρωτάς τους για την αρετή. Έφυγε από το σώμα τους η τεμπελιά, για τους πνευματικούς αγώνες και από την ψυχή τους ο καταστρεπτικός εγωισμός. Μάθαιναν όλοι τους, πώς να καταφρονούν τους πειρασμούς του πονηρού διαβόλου και πώς να πλησιάζουν περισσότερο τον Χριστό.

Στην Αλεξάνδρεια κοντά στους μάρτυρες

Κατά το 311 μ. Χ. επί της βασιλείας του αυτοκράτορα Μαξιμίνου, ξεσπάει άγριος διωγμός εναντίον των Χριστιανών στην Αίγυπτο. Τότε ο άγιος αφήνει την έρημο. Παίρνει μαζί του και μερικούς άλλους μοναχούς και κατεβαίνει στην Αλεξάνδρεια, έτοιμος να μαρτυρήσει, για το Χριστό. Στερεώνει τους μάρτυρες στην πίστη. Τους δίνει κουράγιο. Τους βοηθάει στις δύσκολες στιγμές τους. Και, όταν δόθηκε εντολή, να μην πατήσει μοναχός στα δικαστήρια, ο μεγάλος ασκητής, δεν υπάκουσε. Μπήκε στο δικαστήριο και κάθισε σε σημείο, που να τον βλέπουν.

Μέσα του κρυφόκαιγε ο πόθος να μαρτυρήσει, για την πίστη του Κυρίου, γιατί γνώριζε, ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερο για τον άνθρωπο από το να αξιωθεί να μαρτυρήσει για τον Χριστό. Άλλη, όμως ήτανε η βουλή του Θεού.

«Άνθρωπος αμαρτωλός είμαι»

Μια μέρα, ενώ ησύχαζε στο κελί του, προχωρεί προς τα εκεί, ένας ανώτατος αξιωματικός ονόματι Μαρτινιανός και του κτυπάει την πόρτα, λέγοντας:

-Άνθρωπε του Θεού, σε παρακαλώ βοήθησε με. Έχω μια θυγατέρα, που την ενοχλεί ο διάβολος. Αρρωσταίνει φοβερά. Ζητώ την βοήθεια σου... Ο Άγιος απαντάει τότε:

-Άνθρωπε, τι, θέλεις; Αμαρτωλός άνθρωπος είμαι κι εγώ όπως είσαι κι εσύ. Εάν όμως πιστεύεις στον Χριστό, πήγαινε, κάνε την προσευχή σου και θα εκπληρωθεί η επιθυμία σου. Εκείνος πίστεψε τότε ολόψυχα στο Θεό. Γονάτισε και με πόνο ζήτησε την βοήθεια του. Το θαύμα έγινε. Η θυγατέρα του θεραπεύτηκε θαυματουργικά.

Στη μακρινή Έρημο

Αποφασίζει, λοιπόν, να προχωρήσει, για άλλο μέρος. Σκέφτεται να πάει στην Θηβαίδα. Παίρνει, λοιπόν, δυο καρβέλια ψωμί και κατεβαίνει στο ποτάμι. Εκεί, περιμένει να φανεί κανένα πλοiάριο η καμιά βάρκα για να τον περάσει απέναντι. Ξαφνικά ακούει μια φωνή, να του λέγει:

—Πού πήγαινες, Αντώνιε;

—Οι όχλοι μού ζητούν να κάνω θαύματα παραπάνω από τις δυνάμεις μου. Φεύγω, λοιπόν, για να ησυχάσω στην άνω Θηβαίδα, είπε ο Άγιος. —Και στη

Θηβαίδα να πάς θα έρθουν να σε βρούνε. Για να ησυχάσεις, λοιπόν, προχώρα βαθύτερα στην έρημο.

—Και ποιος θα μου δείξει τον δρόμο, αφού δεν τον ξέρω; ρώτησε ο Αντώνιος.

Τότε, η αόρατη φωνή του ουρανού, του έδειξε ν' ακολουθήσει μερικούς Σαρακηνούς, που περνούσανε εκείνη την στιγμή κοντά του, για να φτάσει έτσι στον τόπο, που θα εύρισκε ησυχία και γαλήνη. Οι Σαρακηνοί δέχτηκαν με χαρά να τον καθοδηγήσουν. Περπάτησε μαζί τους στην έρημο τρία μερόνυχτα. Έφτασε τελικά, κοντά σ' ένα ψηλό βουνό, που βρίσκεται στην περιοχή της Ερυθραίας.

Εκεί, βρήκε άφθονο γάργαρο και κρύο νερό, κοντά στην Ερυθρά Θάλασσα. Υπήρχαν δε και αρκετοί φοίνικες. Το σημείο εκείνο ήταν αρκετά εύφορο. Εκεί τον άφησαν οι Σαρακηνοί, κατά την επιθυμία του, αφού του έδωσαν προηγουμένως μερικούς άρτους. Ύστερα από λίγο καιρό, μαθαίνουν οι μαθητές του, που βρίσκεται. Με στοργή και αγάπη τρέχουν κοντά του. Τον συμβουλεύονται στις δυσκολίες, που συναντούν και πιο πολύ τον προσέχουν και τον φροντίζουν. Ο Μέγας Αντώνιος σκέπτεται τους κόπους, την απόσταση και την ταλαιπωρία των μοναχών, που τον εφοδιάζουν με ψωμί και τους λυπάται.

Για να τους απαλλάξει, λοιπόν, από τα δρομολόγια, τους ζητάει να του φέρουν σκαφτικά, γεωργικά, εργαλεία και λίγο σιτάρι, για σπορά. Όταν του φέρανε αυτά, που ζήτησε, επιδόθηκε στην μικροκαλλιέργεια. Έσκαψε την γη κι' έσπειρε το σιτάρι. Έπειτα το φρόντιζε. Μόλις είδε ο Άγιος την ευφορία της γης, αλλά και την ανάγκη των επισκεπτών του να θέλουν να βάλουν κάτι στο στόμα τους, φύτεψε και λαχανικά. Δεν τον άφησαν όμως τ' άγρια ζώα σε ησυχία. Κατέβαιναν στην πηγή, έπιναν νερό κι' έπειτα έμπαιναν στα σπαρτά του και στο κήπο και του τα κατέστρεφαν. Ο Άγιος έπιασε μια μέρα ένα απ' αυτά τα ζώα και του μιλούσε, όπως μιλάνε σε λογικούς ανθρώπους:

— Γιατί με ζημιώνετε, του είπε. Εγώ σάς ζημιώνω; Πηγαίνετε λοιπόν στ' όνομα του Κυρίου και μη με ξαναπλησιάσετε. Και τότε έγινε το έξης θαυμαστό. Τα άγρια ζώα ούτε τον κήπο του χαλάσανε, ούτε κατεβήκανε άλλη φορά στην πηγή εκείνη, για να πιούν νερό!

Ανάμεσα στα λιοντάρια

Μια νύχτα, που ο Μέγας Αντώνιος αγρυπνούσε στην προσευχή, ο διάβολος μάζεψε όλα τα λιοντάρια της ερήμου και με αυτά τον περικύκλωσε στο καλύβι

του. Βγήκε λοιπόν με θάρρος από την καλύβη του και μέσα στην νύχτα φώναξε δυνατά στα θηρία:

—Εάν επήρατε από τον Θεό εξουσία εναντίον μου, τότε προχωρείτε και κατασπαράξτε με! Εάν όμως σας έφερε εδώ με τη βία ο σατανάς, πάρτε δρόμο, φύγετε, είμαι δούλος του Χριστού! Τότε τα λιοντάρια βουβά σκορπίσανε με ορμή, σα να τα κτύπησε ξαφνική καταιγίδα. Ο δε Άγιος συνέχισε την προσευχή του.

Διδάσκει και θαυματουργεί

Το όνομά του γίνεται πλέον παντού ξακουστό. Όλοι κάτι έχουν ακούσει, για τον μεγάλο και ασύγκριτο ασκητή της ερήμου. Όλοι έχουν ανάγκη ν' ακούσουν κάτι από τον φωτισμένο άνδρα. Μοναχοί από μακρινά Μοναστήρια τον καλούνε για να τους διδάξει και να ωφεληθούν από την παρουσία του. Εκείνος για να ωφελήσει τις ψυχές τους με ταπεινοφροσύνη, περνάει από Μοναστήρι σε Μοναστήρι. Τους διδάσκει την αγάπη, την καρτερικότητα και την πάλη με τη σάρκα. «Φυλάττεσθε, έλεγε, από ρυπαρούς λογισμούς και σαρκικῆς ἡδονῆς. Μὴ ἀπατάσθε χορτασία κοιλίας, φεύγετε τὴν κενοδοξίαν καὶ συνεχῶς προσεύχεσθε». Τα λόγια του θερμαίνουν τις καρδιές. Δυναμώνουν την πίστη, δίνουν ζωή και άρξει, για θεία άσκηση, για αγώνες αρετῆς και αγιοσύνης. Σ' ένα από τα γυναικεία Μοναστήρια συνάντησε και την αδελφή του, η οποία γριά πλέον, είχε γίνει Καθηγουμένη του Μοναστηρίου. Μεγάλη χαρά πήρε από την συνάντηση εκείνη ο Άγιος. Το όνομα του Όσιου, όπως είπαμε, ήτανε πλέον γνωστό, όχι μόνο στους χριστιανούς, αλλά και στους εθνικούς, τους ειδωλολάτρες, στους άρχοντες και βασιλιάδες. Μια μέρα επισκέφτηκε τον Άγιο ένας άρχοντας από το παλάτι του βασιλέως. Ο άρχοντας εκείνος λεγόταν Φρόντων. Έπασχε δε από μια φοβερή αρρώστια. Από την αρρώστια του εκείνη κινδύνευε να τυφλωθεί. Έπεσε λοιπόν στα πόδια του Άγιου και τον παρακαλούσε να τον γιατρέψει. Ο Μέγας Αντώνιος, αφού του έκαμε μια προσευχή του είπε:

—Φύγε και στον δρόμο θα θεραπευτείς! Εκείνος όμως δεν έφευγε. Περίμενε πρώτα να θεραπευτεί κι' έπειτα ν' αναχωρήσει. Τότε ο Άγιος του επανέλαβε:

—Όσο καιρό κάθεται εδώ, δεν πρόκειται να γίνει τίποτε. Πήγαινε λοιπόν και μέχρις ότου φτάσεις στην Αίγυπτο θα γίνεις καλά! Τότε πίστεψε ο άρρωστος στην υπόσχεση του Όσιου, πίστεψε όμως και στην δύναμη του Θεού κι' έφυγε ευχαριστημένος.

Πολεμάει την αίρεση του Αρειανισμού

Το 338 μ. Χ. ενώ βρίσκεται σε βαθειά γεράματα, η Ορθοδοξία του ζητάει την βοήθειά του. Οι Αρειανοί ταράζουν την γαλήνη της Εκκλησίας και προσπαθούν να παραποιήσουν την πίστη. Οι παρακλήσεις των επισκόπων και των μοναχών να πάρει μέρος σ' αυτή την μάχη κατά του Αρειανισμού τον ξεσηκώνουν. Κατεβαίνει τότε από το βουνό ο Άγιος και προχωράει, σαν θεϊκός σίφουνας, προς την Αλεξάνδρεια. Εκεί πρωταγωνιστεί. Πολεμάει με ζωτικότητα την αίρεση. Αποκηρύσσει τους Αρειανούς και την αίρεση τους. Την ονομάζει πρόδρομο του Αντίχριστου.

Οι διψασμένοι Μοναχοί

Μια μέρα, λοιπόν, εκεί στο ασκητήριο είχανε συγκεντρωθεί αρκετοί επισκέπτες συζητούσανε, ο Άγιος σταμάτησε την συζήτηση και τους είπε:

—Πάρτε μια στάμνα, γεμίστε την νερό και τρέξτε πίσω από αυτούς τους μεγάλους λόφους. Εκεί βρίσκονται δύο μοναχοί, που θέλουν να έρθουν εδώ. Τους τελείωσε όμως το νερό και ο ένας πέθανε από την δίψα. Τρέξτε λοιπόν να προλάβετε τον άλλον που κινδυνεύει, τους είπε. Οι καλόγεροι έτρεξαν στο μέρος που τους έδειξε ο Άγιος. Έφτασαν εκεί ύστερα από ώρες ολόκληρες πορείας. Είδαν δε τότε ότι συνέβαινε αυτό ακριβώς, που τους είχε πει νωρίτερα ο Άγιος. Τα χάσανε τότε και δοξάσανε τον Θεό. Συνέφεραν έπειτα τον Μοναχό, που κινδύνευε να πεθάνει και γυρίσανε στο ερημητήριο του μεγάλου ασκητού σκεπτικοί.

Ο Μέγας Αντώνιος και ο Άγιος Ευλόγιος

Ο Άγιος Ευλόγιος έζησε στην Αλεξάνδρεια. Αυτός βρήκε κάποτε στον δρόμο ένα γέροντα λεπρό και εγκαταλελειμμένο. Δεν είχε κανένα να τον φροντίζει. Τον λυπήθηκε και σκέφθηκε να τον πάρει στο σπιτάκι του. Εκεί να το περιποιείται, για να το βρει η ψυχή του, όπερ και έπραξε. Ο Ευλόγιος εργαζόταν την ημέρα έξω, για να μπορεί να εξοικονομεί τα προς το ζην και το βράδυ φρόντιζε τον γέροντα, με κίνδυνο, φυσικά της ζωής του, διότι η λέπρα είναι μεταδοτική. Κατόπιν όμως μπήκε ο δαίμονας μέσα στον γέροντα και έβγαλε παραξενιές. Άρχισε ν' αναποδιάζει, να νευριάζει και να φωνάζει.

—Μ' αφήνεις εδώ μονάχον και συ γυρίζεις. Κάνεις τον Άγιο. Είσαι υποκριτής.

Δεν μπορούσε δε να τον ευχαριστήσει ο Ευλόγιος με τίποτε και να τον καταπραΰνει. Αυτή η αχαριστία και η αναποδιά του γέροντα διήρκεσε δέκα επτά χρόνια. Τότε ο Άγιος Ευλόγιος σκέφθηκε να τον παρατήσει και να τον διώξει. Σηκώθηκε και πήγε σ' ένα Μοναστήρι, το όποιον θα επισκέφτηκε τότε ο Μέγας Αντώνιος, για να τον ερωτήσει. Δεν τον γνώριζε και για πρώτη φορά θα τον έβλεπε. Εκεί ήτανε και άλλοι πολλοί, που περιμένανε τον Άγιο Αντώνιο. Να ο Αντώνιος φάνηκε που ερχόταν. Σταμάτησε όμως και φώναξε τον Ευλόγιο μέσα από το πλήθος, τον όποιον, όπως είπαμε, δεν είχε δει ποτέ, ούτε και ο Ευλόγιος τον Αντώνιο.

—Ευλόγιε, του είπε, τί θέλεις εδώ εσύ; Τρέξε γρήγορα στην δουλειά σου, για να μην χάσης τον μισθό δεκαεφτά ετών. Πράγματι! Ο Ευλόγιος γύρισε αμέσως στο σπιτάκι του και περιποιήθηκε τον λεπρό γέροντα, όπως, και πριν. Αλλά σε τρεις ημέρες ο γέροντας πέθανε! Και στις σαράντα ημέρες του γέροντα απέθανε και ο Ευλόγιος!

Αύτη είναι η ψυχή του Αμμούν

Άλλη μια φορά, ενώ καθότανε ο Άγιος στο βουνό και συζητούσε με τους μαθητές του, είδε ξαφνικά μια ολόλευκη ψυχή ν' ανεβαίνει στους ουραμούς. Την στιγμή δε εκείνη γινότανε μεγάλη χαρά. Πανηγυρίζανε οι Άγιοι Άγγελοι. Σηκώθηκε αμίλητος ο Αντώνιος και κοίταξε εκστατικά τον ουρανό. Μακάριζε δε την ψυχή εκείνη, που βάδιζε, για την αιωνία χαρά του ουρανού. Παρακαλούσε δε μυστικά τον Θεό να του φανερώσει σε ποιόν ανήκε η λυτρωμένη εκείνη ψυχή. Τότε άκουσε μια φωνή από τον ουρανό, που του είπε!

—Αυτή είναι η ψυχή του Αμμούν.

Ο Αμμούν ήτανε ασκητής στην έρημο της Νιτρίας, η οποία βρισκότανε πολύ μακριά από τον Μέγα Αντώνιο. Οι μαθητές του Όσιου Αντωνίου, μόλις τον είδανε έτσι να χαίρετε και να θαυμάζει, τον ρωτήσανε:

—Τί συμβαίνει; Βλέπεις τίποτε; Ακοής τίποτε; Και ο θείος ασκητής τους είπε:

—Την ώρα αυτή πέθανε ο Αμμούν, ο συνασκητής και φίλος μου! Οι μαθητές του τα χάσανε. Σημειώσανε όμως την ημέρα αυτή και την ώρα, που είδε ο Άγιος Ξυπνητός το δράμα. Ύστερα από τριάντα μέρες έφτασαν στο ερημητήριο του Αγίου μερικοί Μοναχοί από την Νιτρία και ανέφεραν την ημέρα και την ώρα του θανάτου του ασκητού Αμμουν. Κατάλαβαν τότε όλοι, ότι ο Αμμούν είχε πεθάνει την ημέρα, που ο Άγιος Αντώνιος έβλεπε την ψυχή του ολόλευκη ν' ανεβαίνει

στον ουρανό. Και όλοι, όσοι μαθαίνανε αυτά χαιρότανε και θαυμάζανε τον μεγάλο ασκητή της ερήμου Αντώνιο.

Διώχνει τα δαιμόνια

Με το πέρασμα των χρόνων, οι δαίμονες εξακολουθούν να πειράζουνε τον Άγιο, αλλά δεν ελπίζουν πλέον να τον νικήσουν. Αντίθετα αρχίζουν τώρα και τον φοβούνται. Η προσευχή του είναι πανίσχυρη, διότι η πίστης του είναι μεγάλη και η ψυχή του αγνή. Μια μέρα, που ο Άγιος περνούσε το ποτάμι μ' ένα πλοιάριο, διότι ήθελε να επισκεφτεί τα Μοναστήρια, του ήρθε στη μύτη μια βρωμερή οσμή.

—Κάτι βρωμάει φοβερά! είπε ο Μέγας Αντώνιος.

—Μήπως κανένα ψάρι; τον ρωτήσανε.

—Όχι. Άλλη δυσωδία νοιώθω.

Εκείνη την στιγμή ακούστηκε από τ' αμπάρι του πλοίου μια φοβερή κραυγή νέου, που είχε μέσα του δαιμόνιο και τον βασάνιζε. Τότε ο Άγιος έκανε θερμή προσευχή στο Θεό και απάλλαξε τον νέο από το μαρτύριο του διαβόλου. Τον άφησε ήσυχο, ήρεμο, γαλήνιο και υγιή να συνέχιση την εργασία του και την ζωή του, όπως όλοι οι άνθρωποι. Όλοι τότε καταλάβανε, ότι η βρωμιά εκείνη δεν ήτανε τίποτε άλλο, παρά ο βρωμερός και απαίσιος δαίμονας, που βασάνιζε τον νέο. Σ' έναν άλλο πάλι νέο ο διάβολος του έκανε φοβερά μαρτύρια. Τον καταντούσε έτσι, ώστε να τρώγει τις σάρκες του. Τον βασάνιζε πολύ σκληρά. Οι γονείς του απελπισμένοι τον έφεραν στον Μέγα Αντώνιο. Ο Άγιος λυπήθηκε τον νέο και είπε στους γονείς του ότι θα αγρυπνήσει και θα προσευχηθεί γι' αυτόν, αλλά μαζί του πρέπει ν' αγρυπνήσουν και να προσευχηθούν κι' εκείνοι. Πράγματι κάνανε μια προσευχή πολύ κατανυκτική. Κατά τα ξημερώματα όμως αγρίεψε ο άρρωστος. Όρμησε με οργή εναντίον του Άγιου και τον έριξε κάτω. Πικράθηκαν από την διαγωγή του παιδιού των οι δυστυχισμένοι γονείς. Ο πολύπαθος όμως, από τα τεχνάσματα του διαβόλου ασκητής, τους είπε:

—Μην λέτε τίποτε εναντίον του παιδιού. Δεν φταίει αυτό, αλλά ο δαίμονας, που οργίστηκε διότι πήρε εντολή από τον Θεό να βγει από μέσα του και να τον αφήσει ελεύθερο. Αυτό είναι το σημάδι, ότι βγήκε το δαιμόνιο. Δοξάστε τον Θεό. Και πράγματι το παιδί ημερωμένο έπειτα, σηκώθηκε και φιλούσε ευτυχισμένο τα χέρια του Μεγάλου Αντωνίου. Το δαιμόνιο έφυγε.

Δίνει Λύσεις

Ο Άγιος έδινε λύσεις σε σοβαρά προβλήματα πολλών μεγάλων ανδρών, όταν του ζητούσαν την συμβουλή του. Και δεν ήτανε λίγοι εκείνοι, που του έγραφαν. Τις απαντήσεις βέβαια δεν τις έγραφε μόνος του, γιατί δεν ήξερε, όπως είπαμε γράμματα. Έλεγε όμως σε κάποιον άλλο ασκητή, που ήξερε να γράφει, λέξη προς λέξη την απάντηση ή την συμβουλή και εκείνος την έγραφε. Τα γράμματά του γραφτήκανε όλα στην κοπτική γλώσσα. Αυτή τη γλώσσα ήξερε ο Άγιος. Έπειτα δε γίνανε και μεταφράσεις τους στην Ελληνική.

Μέρες αθλήσεως

Μετά τους πειρασμούς, ο Άγιος προσεύχεται με πολλή πίστη. Η νηστεία και η σκληραγωγία γινότανε πιο αυστηρή. Έκτος από το ελάχιστο ψωμί, που έτρωγε κάθε δύο τρεις ή και τέσσερες μέρες, ούτε λάδι, ούτε κρασί, ούτε καμιά άλλη τροφή έβαζε στο στόμα του. Κοιμότανε δε πάνω σε μια παλιά ψάθα ή και εντελώς κάτω στο χώμα. Για ν' ανεβάσει, λοιπόν, ακόμη πιο ψηλά τον αγώνα και την άθληση του την χριστιανική, καταφεύγει σ' ένα παλαιό τάφο κι' απομονώνεται. Εκεί του φέρνει την λίγη τροφή του, από καιρού εις καιρόν, κάποιος ευσεβής χριστιανός. Ο τάφος αυτός ήταν ευρύχωρος, σαν δωμάτιο.

Ο Σατανάς επιτίθεται και πάλι

Γεμάτος οργή και μίσος για την αποτυχία του ο διάβολος, ξανακτυπάει τον Άγιο, για να τον κάνη να γυρίσει πίσω στον κόσμο και να τον ρίξει στην αμαρτία. Πηγαίνει την νύκτα και κάνει χαλασμό.

Του παρουσιάζεται με μορφές φιδιών, σκορπιών, λύκων, τίγρεων, που τον δαγκώνουν και του σχίζουν τις σάρκες. Ο Μέγας Αντώνιος λέει με γενναιότητα:

—Δε θα με νικήσετε! Ο αριθμό σας και ο θόρυβος σας δείχνουν την αδυναμία σας.

Οι δαίμονες τον κτυπούν τότε μανιασμένα και τον αφήνουν εκεί με πληγές αναίσθητο και μισοπεθαμένο. Έτσι αναίσθητο τον βρίσκει ο χριστιανός, που του πήγε το πρωί το ψωμί του. Τον νομίζει για νεκρό. Τον μεταφέρει στο σπίτι του, κοντά στους συγγενείς και τους γνωστούς του. Συνέρχεται όμως, ο Άγιος την νύκτα και γυρίζει πάλι στον τάφο του μαρτυρίου του.

—Εδώ είμαι! φωνάζει ο Όσιος. Δεν με φοβίζονται τα ψεύτικα μαστίγια σας. Κανένα μαρτύριο δεν θα με απομακρύνει από τον Δεσπότη μου Χριστό.

Αγριεύουν οι δαίμονες, στη συνέχεια της μάχης, που δίνουν παρουσιάζονται σε χίλιες δυο μορφές ερπετών και θηρίων. Και ο Μέγας Αντώνιος, χωρίς να τα χάσει είπε:

—Εάν είχατε δύναμη, ένας και μόνο από σας, μπορούσε να με εξοντώσει. Επειδή ο Κύριος σας έχει κόψει τα νεύρα και σας έχει αφήσει χωρίς δύναμη, γι' αυτό προσπαθείτε με το πλήθος, με την ψευτιά και την υποκρισία, να με φοβίσετε. Και γι' αυτό μεταμορφώνεστε σε τόσα θηρία! Εμπρός λοιπόν! Εάν όμως δεν πήρατε άνωθεν εξουσία εναντίον μου, μη στέκεστε. Εάν όμως δεν πήρατε, τί ταράζεσθε;

Οι δαίμονες ακούγοντας τα λόγια αυτά του Άγιου, έτριζαν τα δόντια τους, μια ακτίνα με θεϊκό φως κατέβηκε από τη στέγη του τάφου. Γαλήνη κι ησυχία απλώθηκε παντού. Το κορμί του Άγιου δεν πονούσε πλέον και δεν υπήρχαν πληγές στο σώμα του. Θεραπεύτηκαν από τον Κύριο. Ο μεγάλος ασκητής, καταλαβαίνει την θεία επίσκεψη και ρωτάει:

—Πού ήσουν, γλυκύτατέ μου Θεέ και δεν φανερωνόσουν από την αρχή, να σταματήσεις τους πόνους του κορμιού μου; Δεκαέξι χρόνια, με έψησε ο σατανάς. Ακούστηκε τότε, μια φωνή, που του έλεγε:

—Αντώνιε, εδώ ήμουν και σε παρακολουθούσα αόρατος. Αλλά πρόσμενα να δώ τον αγώνα σου. Αφού, λοιπόν, δεν νικήθηκες, αλλά υπέφερες με πίστη, θα είμαι πάντοτε κοντά σου και θα κάνω το όνομά σου ξακουστό σ' όλο τον κόσμο. Σηκώθηκε τότε ο Άγιος και προσευχήθηκε θερμά.

Ωφέλιμος συνομιλητής

Πολλές φορές, που τον ρωτούσαν, πώς μπορεί να ζει, χωρίς να διαβάζει βιβλία, τους απαντούσε με ευστροφία:

— Το δικό μου βιβλίο είναι η φύσις των γεγονότων. Είναι η Δημιουργία του μεγαλοδύναμου Θεού! Άλλοτε πάλι θέλοντας να παρηγορήσει ένα τυφλό μοναχό, Δίδυμο ονομαζόμενο, του έλεγε:

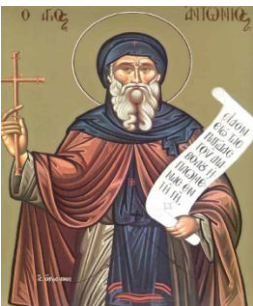
—Δίδυμε, διόλου να μην ταράσσεσαι, διότι έχασες τους αισθητούς οφθαλμούς σου. Αντιθέτως να χαιρέσαι, διότι έχεις ανοιχτά τα μάτια της ψυχής, με τα όποια βλέπεις τον Θεό και καταλαβαίνεις το φως των λόγων Του.

Όπου περνάει αφήνει τον πλούτο της ψυχικής του ευφορίας ν' ακτινοβολήσει. Ποτέ δεν ταράζεται. Ποτέ δεν σκυθρωπιάζει. Είναι πάντα γαλήνιος. Μα σαν πρόκειται να παλέψει για την πίστη και να πολεμήσει τις αιρέσεις, φουντώνει και

θεριεύει. Γίνεται αθλητής της πίστεως. Γίνεται δύναμης φοβερή και τρομερή, που γκρεμίζει τις πλάνες των αιρετικών. «Αντώνιος σᾶς ἀποχαιρετᾶ....»

Τώρα ο Άγιος είναι πλέον πολύ γέροντας. Είναι 105 χρονών. Μέχρι τώρα τίποτε δεν ένοιωσε στο κορμί του. Ποτέ του δεν αισθάνθηκε πόνο ή πυρετό ή δυσθυμία. Σε όλη του την ζωή πετούσε ανάλαφρα. Οι μπόρες, τα άγρια κρύα και οι μεγάλες ζέστες δεν τον πειράζανε. Ως τα βαθιά του γεράματα έμεινε ακμαίος και στο σώμα και στην ψυχή. Και όταν ήρθε ο χρόνος να αποχωριστεί η ψυχή από το βασανισμένο κορμί του, το προαισθάνθηκε. Και τις τελευταίες αυτές μέρες της ζωής του θέλησε να τις εκμεταλλευτεί, για το καλό των μαθητών του. Παρά τα γεράματά του επισκέφτηκε πολλά μοναστήρια κι' έδωσε τις τελευταίες του οδηγίες. Τους είπε πώς ν' αγωνίζονται κατά του διαβόλου και ν' αποφεύγουν τους αιρετικούς. Οι μοναχοί του έλεγαν να μην γυρίσει πίσω στην έρημο, στο ησυχαστήριο του, αλλά να μείνει κοντά τους. Ο Άγιος όμως επέστρεψε στην έρημο. Ζήτησε δε να μην μουμιοποιήσουν το σώμα του, όπως συνηθίζανε οι Αιγύπτιοι, αλλά να ταφεί εκεί κοντά στην έρημο, σε σημείο που να μην το ξέρει κανένας. Δεν ήθελε μεταθανάτιες τιμές. Λίγο προτού κλείσει τα μάτια του, λέγει στους μοναχούς, που βρίσκονται κοντά του, ότι αφήνει την μηλωτή, τον μανδύα του, για τον Μέγα Αθανάσιο, ο οποίος του τον είχε χαρίσει κάποτε καινούργιο. Κατόπιν ο Μ. Αθανάσιος τον φορούσε πάντοτε ως φυλαχτό. Τους προβάτινους χιτώνες τους, τους άφησε στο μοναχό Σεραπίωνα. Έπειτα, αφού τους κοίταξε κατάματα τους είπε:

-Ο Αντώνιος σας αποχαιρετά και φεύγει. Και με τα λόγια αυτά παρέδωσε την αμόλυντη ψυχή του στον Θεό. Τον έθαψαν κατά την επιθυμία του, σε άγνωστο μέρος. Ο τάφος του έμεινε, πράγματι, άγνωστος. Ουδείς ξέρει, που ετάφη. Ήταν 17 Ιανουαρίου 356 μ. Χ. Έζησε 105 χρόνια.

Άπολυτίκιον

Τόν ζηλωτήν Ἡλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς τρίβοις ἐπόμενος,
Πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστής, καί τήν οἰκουμένην ἐστήριξας εὐχαῖς σου· διό
πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΝΑΟΥ

Ο Ιερός Ναός του Αγίου και Μεγάλου Αντωνίου χτίστηκε το 1997 και η αρχιτεκτονική του είναι Βασιλική απλή. Ο ναός αυτός δεν έχει ολοκληρωθεί πλήρως, ωστόσο διαθέτει τα βασικά στοιχεία και λειτουργεί και τελεί κανονικά όλα τα μυστήρια. Ο ναός είναι ικανοποιητικά μεγάλος και στην δεξιά πτέρυγα υπάρχει το καμπαναριό. Εξωτερικά ο ναός δεν είναι βαμμένος με χρώμα, αλλά είναι ασβεστωμένος.

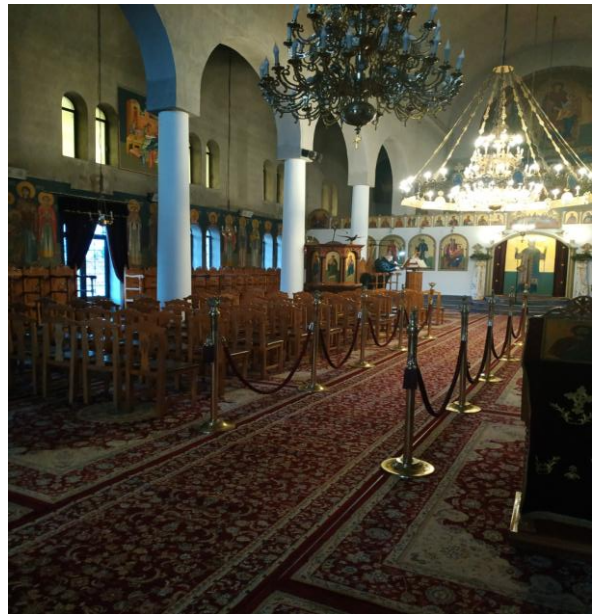
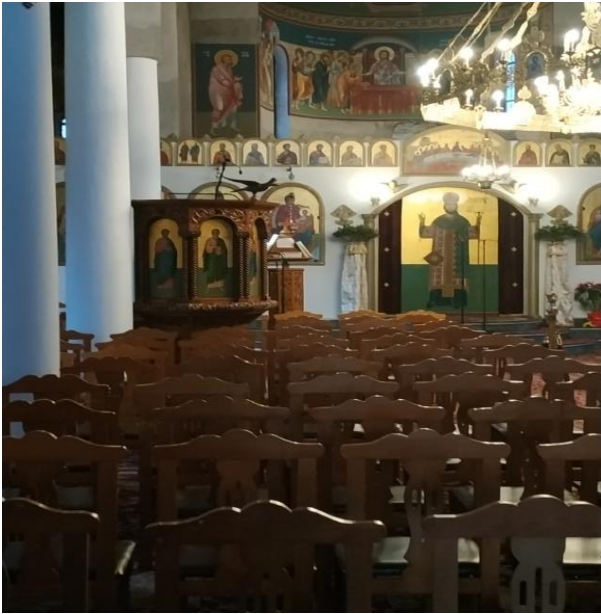

ΕΥΛΟΓΛΥΠΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Τα ξυλόγλυπτα μέρη του ναού αποτελούν τα καθίσματα των πιστών, τα στασίδια, το ψαλτήριο, ο δεσποτικός θρόνος και ο άμβωνας.

Στον άμβωνα παρατηρούμε ζωγραφισμένους με χρώματα τους τέσσερις Ευαγγελιστές. Τον Ματθαίο, τον Μάρκο τον Λουκά και τον Ιωάννη. Πάνω στον άμβωνα υπάρχει ένα ξύλινο περιστέρι που συμβολίζει το άγιο Πνεύμα. Στον Δεσποτικό θρόνο θα γίνει αναφορά πιο κάτω .

Τα ξύλινα αυτά αντικείμενα είναι απλά και ταπεινά. Στη πλάτη τα καθίσματα έχουν χαραγμένο το σύμβολο της πίστης μας, τον σταυρό, ενώ τα στασίδια τον δικέφαλο αετό.

ΤΟ ΤΕΜΠΛΟ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Το τέμπλο του ναού αποτελεί το τείχος που χωρίζει το μέρος όπου κάθονται και προσεύχονται οι πιστοί, από το ιερό. Έχει χρώμα λευκό και πάνω είναι τοποθετημένες οι εικόνες του Αγίου Αντωνίου και της Παναγίας στα αριστερά και του Χριστού και του Ιωάννη του Προδρόμου στα δεξιά. Επάνω δεν απεικονίζεται το Δωδεκάορτο, αλλά οι 12 Απόστολοι- Μαθητές του Χριστού και ορισμένοι Άγιοι, ενώ πάνω από την Ωραία πύλη βρίσκεται η εικόνα του Μυστικού Δείπνου.

Ο ΔΕΣΠΟΤΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ

Ο δεσποτικός θρόνος είναι κι αυτός απλός. Το υλικό του είναι ξύλινο. Διαθέτει τρία μικρά σκαλοπάτια, το κάθισμα είναι χρώμα καφέ κούρο-δερμάτινο και λίγο πιο πάνω απεικονίζεται ο Δεσπότης Χριστός καθισμένος σε θρόνο. Στο πάνω μέρος του δεσποτικού θρόνου το ξύλο γίνεται ανάγλυφο και τον στολίζουν ο λεπτομέρειες και ο Σταυρός στην κορυφή.

ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΗΣ

Ο γυναικωνίτης είναι ευρύχωρος και έχει σχήμα «Π» και κοιτάζει στο μπροστά μέρος Ναού. Δεν υπάρχουν τοιχογραφίες και αγιογραφίες σε εκείνο το σημείο της εκκλησίας, ωστόσο ο χώρος διαθέτει μονάχα καθίσματα-ίδια με εκείνα που στολίζουν το κάτω μέρος του Ναού.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Όπως προαναφέρθηκε, ο Ναός δεν έχει ολοκληρωθεί πλήρως και συνεπώς οι αγιογραφίες είναι ελάχιστες. Πιο συγκεκριμένα, αγιογραφίες υπάρχουν στο κάτω μέρος του Ναού από την αριστερή και δεξιά μεριά, την μεριά των γυναικών και αντίστοιχα των ανδρών. Στην πρώτη οι Άγιοι που είναι ζωγραφισμένοι είναι η Νεομάρτυρας Χρυσή, Ελισάβετ, Ευδοξία, Αριάδνη Φωτεινή, Αικατερίνη,

Παρασκευή, Ειρήνη η Νεομάρτυρα, Βαρβάρα, οι Άγιοι Ραφαήλ-Ειρήνη και Νικόλας, η Αγία Βάσσα και οι γιοί της κ.α. Επίσης είναι αγιογραφημένη η Ζωοδόχος Πηγή, η Παναγία. Από την δεύτερη, είναι αγιογραφημένοι οι Άγιοι Δημήτριος ο Μυροβλύτης, ο Γεώργιος ο Μεγαλομάρτυρας, Μηνάς, Αρτέμιος, Χαράλαμπος, Φανούριος, οι Άγιοι Ανάργυροι Κοσμάς και Δαμιανός, ο Μέγας Κωνσταντίνος και η μητέρα του Ελένη κ.α. Στο επάνω μέρος υπάρχει μόνο η σκηνή της γέννησης της Θεοτόκου.

Επιπλέον πίσω στο χώρο όπου είναι το Ιερό υπάρχει η Παναγία αγιογραφημένη. Κάθεται σε θρόνο και κρατάει στην αγκαλιά της τον μικρό Χριστό και δεξιά και αριστερά από αυτήν δυο άγγελοι την προσκηνούν ευλαβικά.

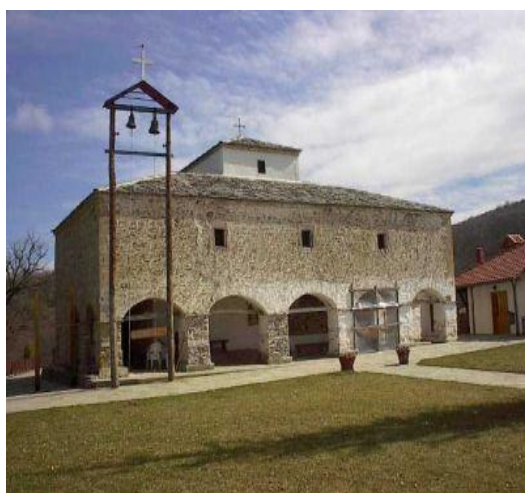
ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΩΝ

Όπως έχει λεχθεί πιο πάνω, επειδή ο ναός δεν είναι πλήρως αγιογραφημένος, δεν μπορούμε να επισημάνουμε ιδιαίτερες λεπτομέρειες. Ωστόσο θα μπορούσαμε να πούμε πως οι ελάχιστες αγιογραφίες που κοσμούν το εσωτερικό της εκκλησίας είναι οι απαραίτητες. Πιο συγκεκριμένα με τον όρο «απαραίτητες» εννοούμε την αγιογράφιση του Παντοκράτορα, της Υπεραγίας Θεοτόκου, και ορισμένων Αγίων γυναικών και ανδρών. Το φόντο πίσω από κάθε εικονιζόμενο Άγιο πρόσωπο και κάθε σκηνή είναι το βαθύ μπλε και πράσινο ενώ στις ενδυμασίες, στα πρόσωπα και τα διάφορα σχέδια κυριαρχούν τα πιο ζωντανά και θερμά χρώματα. Αξίζει να σημειωθεί πως ο Ιερός αυτός Ναός δεν έχει στολίδια (αγιογραφίες, εικόνες), αλλά είναι ταπεινός, όπως και ο βίος του Αγίου που είναι αυτός αφιερωμένος.

ΤΡΟΥΛΟΣ

Στον τρούλο είναι αφιογραφημένος ο Παντοκράτος, ο οποίος κρατάει με το ένα χέρι Του το Ευαγγέλιο και με το άλλο ευλογεί. Τον περκλύουν άγγελοι ενώ στο βόρειο τμήμα δυο ουράνεια σώματα δείχνουν τον Άγιο Ιωάννη τον Βαπτιστή και στο νότιο τμήμα πάλι δυο οράνεια σώματα που δείχνον την Θεοτόκο.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ(ΧΩΡΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ)

Η ιστορία του Αρχαγγέλου φαίνεται να είναι συνυφασμένη με την ιστορία του μοναστηριού του Αρχαγγέλου Μιχαήλ το οποίο βρίσκεται 3 περίπου χιλιόμετρα βορειοδυτικά του ανάμεσα στις βραχώδεις και απόκρημνες κορυφές της Τζένας, και της βόρειας κατάφυτης πλευράς του όρους Πάικο, πάνω σε επιλεγμένο πλάτωμα, ώστε να δεσπόζει πανοραμικά του κάμπου της Αλμωπίας. Το γεγονός ότι έχει διαφυλαχθεί σε σημαντικό βαθμό η παραδοσιακή αρχιτεκτονική οδήγησαν τις αρχές να χαρακτηρίσουν τον Αρχάγγελο ως παραδοσιακό και διατηρητέο οικισμό.

Αρχαιολογικές ανασκαφές έφεραν στο φως το 1973 εγκαταστάσεις μιας οργανωμένης κοινότητας με αξιόλογο νεκροταφείο των τελευταίων ρωμαϊκών χρόνων. Σύμφωνα με μία από τις απόψεις που έχουν εκφραστεί κατά καιρούς για την ετυμολόγηση του παλιού ονόματος του χωριού, αυτό προέρχεται από τη λατινική λέξη *hostia*, που σημαίνει σφάγιο, θύμα, ιερό. Ωστόσο κάποιες τοπικές παραδόσεις δίνουν τις δικές τους ερμηνείες για τη δημιουργία του χωριού και την προέλευση του ονόματος Όσσιανη. Μια από αυτές αναφέρει ότι σε παλιότερους χρόνους υπήρχαν γύρω στην περιοχή επτά μικρότεροι οικισμοί ανάμεσά τους και η Όσσιανη και κάθε χρόνο οι κάτοικοί του μαζεύονταν για τη γιορτή της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου στην Όσσιανη. Κάποια χρονιά αποφάσισαν να κατοικήσουν όλοι μαζί και να δημιουργήσουν ένα μεγαλύτερο χωριό γύρω από την εκκλησία.

Το όνομα Όσσιανη μπορεί να προήλθε από το σλάβικο αριθμητικό *osem* γιατί από τα επτά χωριουδάκια έγινε το όγδοο ή από την τούρκικη λέξη *hos* που σημαίνει καλά, καθώς η δημιουργία του νέου χωριού αποδείχτηκε πολύ καλή. Αγιορείτικα έγγραφα της βιβλιοθήκης της Μονής Μεγίστης Λαύρας έφεραν στο φως στοιχεία για την ιστορία του χωριού κατά τους βυζαντινούς χρόνους, όπου το παλιό όνομα του χωριού Όσσιανη οδήγησε στην ταύτισή του με το χωριό Χώστιανη ή Χώστιανες των βυζαντινών γραφών. Το 1858 με Σουλτανικό φερμάνι ανιδρύθηκε η Μονή και μετονομάστηκε έτσι, επειδή κατά την παράδοση η πυρπόληση της Μονής έγινε την 6η Σεπτεμβρίου, ημέρα του εν Χώναις θαύματος του Αρχαγγέλου και εις ένδειξη ευγνωμοσύνης από πολλούς κατοίκους της περιοχής, που διασώθηκαν αβλαβείς την ημέρα της καταστροφής από βέβαιο θάνατο.

Το μοναστήρι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ αποτελεί ένα πολύτιμο και ανεκτίμητο στολίδι όλης της περιοχής. Η πλούσια και μακραίωνη ιστορία του, η εθνική και θρησκευτική προσφορά του, η επιβλητικότητα του και οι τοιχογραφίες του

εσωτερικού του ναού, οι οποίες διακρίνονται για τη μοναδική γλυκύτητα στα πρόσωπα, αλλά και ρεαλισμό στην κίνηση, η αναβίωση του και η ανοδική του πορεία τείνει να το αναδείξει σε ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνήματα της Βόρειας Ελλάδας, αφού το περιβάλλει πλούσια χλωρίδα και πανίδα.

ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Το Μοναστήρι της Όσσιανης μέχρι τον 18ο αιώνα έχει μια ζωντανή παρουσία στην περιοχή σε σημείο ώστε να ιδρύει θυγατρική μονή στους πρόποδες του Βόρα έξω από το χωριό Πρόμαχοι. Το μοναστήρι είναι του Αγίου Ιλαρίωνα Επισκόπου Μογλενών. Το μοναστήρι πολιορκήθηκε από τους Τούρκους μέσα στα χρόνια του 18ου αιώνα. Οι Τούρκοι κατέσφαξαν τους μοναχούς κι έκαψαν το μοναστήρι. Διέφυγε μόνο ένας ο οποίος αιμόφυρτος έσπευσε στη Μεγάλη Μονή.

Ο κίνδυνος για το μοναστήρι ήταν μεγάλος. Ήταν τότε που εξισλαμίστηκαν οι κάτοικοι του σημερινού χωριού της Νότιας. Τότε συνέβη και το τραγικό συμβάν της πυρπόλησης της Μονής από τους νεοφώτιστους Μουσουλμάνους οι οποίοι κατέστρεψαν και τις γύρω κτιριακές εγκαταστάσεις.

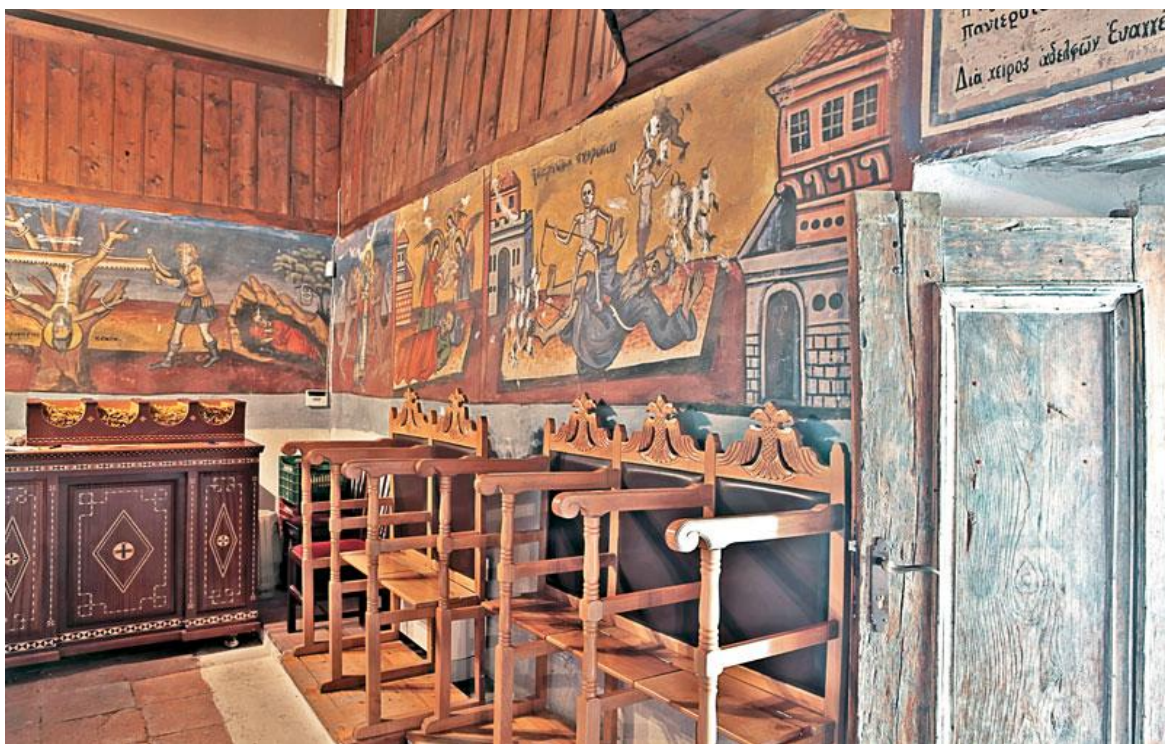
Καταστράφηκαν τα υποστατικά, τα χωράφια, τα δάση και τα βοσκοτόπια άλλαξαν κυρίους και σκόρπισαν οι πάροικοι και τα ζώα της Μονής. Η ερήμωση κρατά παραπάνω από μισό αιώνα, αλλά ήδη το 1858 με άδεια του σουλτάνου ανιδρύεται η πυρπολημένη Μονή και ο Βαλής των Βιτωλίων επιστρέφει πίσω τα κτήματα που είχε οικειοποιηθεί. Στο εξής ξεκινάει μια οικονομική ευρωστία και το Μοναστήρι παρέχει δυναμική αρωγή στους άπορους της περιοχής. Οι μοναχοί αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στους τομείς της μόρφωσης, της ηθικής συμπαράστασης και του εθνικού προσανατολισμού της Καρατζόβας. Ο 19ος αιώνας είναι μια από τις στυγνές περιόδους της τούρκικης δουλείας. Παρ' όλ' αυτά η Μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ είναι μια ρωμαλέα παρουσία στη βορινή Αλμωπία. Μέσα σ' αυτή την κυψέλη των μοχθούντων μοναχών και λαϊκών, τα κελιά μετασχηματίζονται σε αίθουσες «Κρυφού Σχολείου». Τα παιδιά διδάσκονται τη σοφία των προγόνων και πρώτα – πρώτα τα ελληνικά γράμματα. Έτσι επιστρέφοντας στον τόπο τους γίνονται παπάδες, δάσκαλοι, ψάλτες. Εκεί στα ψηλά βουνά της Τζένας και του Κόζιακα ανδρώνεται μια γενιά νέων

πατριωτών που ξέρουν ποιοι είναι, τι ζητούν. Το ίδιο χρονικό διάστημα τους περιβάλλουν από παντού η βία, ο τρόμος. Η προπαγάνδα των Βουλγάρων και Ρουμάνων. Στο Μακεδονικό Αγώνα η Ιερά Μονή ήταν το κέντρο του Ελληνισμού και προπύργιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Όσο για την εθνική του προσφορά δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου γενναίοι οπλαρχηγοί ντύνονταν μοναχοί καθοδηγούμενοι από τον Αρχάγγελο Μιχαήλ για να εμφυχώνουν και να καθοδηγούν με τη σειρά τους τους Μεκεδονομάχους, αλλά και τους φοβισμένους κατοίκους της περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο γενναίος οπλαρχηγός Καπετάν Ματαπάς (οπλαρχηγός Μιχαήλ Αναγνωστάκος) που με το ψευδώνυμο Παπά Χρήστος και με έδρα το Μοναστήρι του Αρχαγγέλου, οργάνωσε αντιστασιακά την περιοχή της Αριδαίας και της Γουμένισσας του Κιλκίς. Άλλοι γενναίοι οπλαρχηγοί χρησιμοποιούσαν τη Μονή ως ορμητήριο και κρησφύγετο, όπως ο Υποπλοίαρχος Γεώργιος Κακουλίδης, ο Νικόλαος Βλάχος, ο Εμμανουήλ Σκουντρής, ο οποίος σημείωσε νίκες κατά των Βουλγάρων στους Προμάχους. Η Μονή για κάποιες δεκαετίες αποτελούσε παρεκκλήσι της ενορίας του χωριού Αρχαγγέλου. Σήμερα η Μονή λειτουργεί με κοινοβιακό τυπικό. Ο ρυθμός του ναού είναι τρίκλιτη βασιλική και οι τοίχοι του είναι λίθινοι πάχους ενός μέτρου. Το καθολικό του ναού είναι κατάγραφο από τοιχογραφίες λαϊκών ζωγράφων από το Κρούσουβο.

Η Μονή είναι αφιερωμένη στον Αρχάγγελο Μιχαήλ και αυτή τη στιγμή φιλοξενεί πέντε μοναχούς, ενώ λέγεται ότι τα πρώτα χρόνια ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Επίσης, λέγεται ότι το μοναστήρι είναι χτισμένο πάνω σε αρχαίο ιερό αφιερωμένο στη Θεά Άρτεμη. Η παράδοση το θέλει, δικαιολογημένα ή όχι, να είναι χτισμένη η Μονή επάνω σε αρχαίο Ιερό, αφιερωμένο στη Θεά του κυνηγιού Άρτεμη, λόγω της πλούσιας πανίδας και χλωρίδας της περιοχής. Σήμερα είναι αποδεδειγμένο τόσο από έγγραφα, που σώζονται στην Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους, όσο και από άλλα αποκαλυφθέντα στοιχεία, προηγούμενου αιώνα, ότι ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Από διάφορα έγγραφα, όπως από το Χρυσόβουλο Λόγο του Αλέξιου Κομνηνού που εκδόθηκε το 1082 φαίνεται να υφίσταται από τον 11ο αιώνα ως μετόχι της Μεγίστης Λαύρας του Άθωνος.

Το μοναστήρι, λέγεται ότι χρησίμευσε ως καταφύγιο και ορμητήριο οπλαρχηγών κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα, μεταξύ των οποίων ο Καπετάν Ματαπάς και ο Καπετάν Μιχάλης Δράγας. Στον χώρο της μονής, φιλοξενούνται επίσης τα ιερά λείψανα επιφανών μαρτύρων και αγίων της εκκλησίας, καθώς και η γνωστή εικόνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ.

Η πρώτη προσπάθεια για την επανίδρυση και ανακαίνιση της Μονής έγινε από τον μακάριστο Μητροπολίτη Εδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας Καλλίνικο Πούλο, που εγκατέστησε κατ'αρχήν ως Ηγουμενεύοντα τον Αρχιμανδρίτη π. Κοσμά Χρυσουλά. Η ουσιαστική όμως, ανασύσταση και επαναλειτουργία της Μονής, επιτεύχθηκε υπό την εμπνευσμένη καθοδήγηση του νυν Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Εδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας κ.κ Χρυσόστομου Κακουλίδη, ο οποίος στις 2/5/1989 χειροθετεί ως Ηγούμενο της Μονής τον Αρχιμανδρίτη Άνθιμο, κατά κόσμον Αναστάσιο Καπάταη, που μετά από πολλά χρόνια εγκαταβιώνει στη Μονή.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΝΑΟΥ

Η μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ είναι τρίκλιτη βασιλική με υπερυψωμένο φωταγωγό, νάρθηκα, υπερώο και τρίπλευρο προστώο. Ο ναός χωρίζεται σε τρία κλίτη από δύο εξακίονες κιονοστοιχίες, με χρωματιστές κολώνες που ενώνονται με καμαρωτές ξυλοδεσίες από μπαγδατί. Η οροφή του ναού είναι καμαρωτή στο κεντρικό κλίτος και κατάγραφη με τοιχογραφίες, που φιλοτεχνήθηκαν επάνω σε μπαγδατί, σοβαντισμένο με τρία επάλληλα στρώματα σοβά. Αντίθετα, στα πλάγια κλίτη είναι επίπεδη και ξύλινη (αντικαταστάθηκε το 1996 λόγω

καταστροφών), επειδή με χρωματιστές σανίδες, διαπλεγμένες σε σχήμα ψαροκόκαλου, με κυρίαρχα χρώματα το φαιοπράσινο, το πράσινο και θαμπής απόχρωσης χονδροκόκκινο. Εσωτερικά ο ναός είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες που χρονολογούνται στο σύνολό τους το 1888, βάσει επιγραφών, ενώ εντυπωσιακό είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο που χρονολογείται το 1860. Το τέμπλο έχει πλούσιο ζωγραφικό διάκοσμο και εικόνες που απλώνονται σε τέσσερις επάλληλες ζώνες. Η πρώτη σειρά των εικόνων περιλαμβάνει δώδεκα Δεσποτικές εικόνες όπου φιλοξενούνται η Αγία Νεομάρτυς Χρυσή η Μογλενίτισσα, ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ, ο Άγιος Ιλαρίων, το εν Χωναίς θαύμα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, η Παναγία, ο Χριστός, ο Άγιος Δημήτριος, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ φιλοτεχνημένος από αγιορείτες αγιογράφους, ο Άγιος Γεώργιος ο Νέος ο Καππαδόκης και ο Άγιος Γεώργιος ο Νεομάρτυρας ο εξ Ιωαννίνων. Οι δύο επόμενες και μεσαίες σειρές του τέμπλου φιλοξενούν σαράντα έξι εικόνες μικρότερου μεγέθους ενώ η τελευταία ζώνη διαθέτει εννέα .Οι τοιχογραφίες του ναού είναι εξίσου εντυπωσιακές αν και η φυσική φθορά κυρίως λόγω της υγρασίας είναι εμφανής.

Εξωτερικά της εκκλησίας υπάρχουν διακοσμητικά ανάγλυφα: στη βορειοδυτική γωνία του περιστώου διακρίνεται μία κριοκεφαλή, στη βορειοανατολική ίχνη από κατεστραμμένο ανάγλυφο, στη δυτική πλευρά υπάρχει ανάγλυφος σταυρός και στην ανατολική πλευρά υπάρχει ένα πτηνό (πιθανώς αετός) . Οι τοίχοι του ναού έχουν πάχος ενός περίπου μέτρου. Εάν εξαιρέσουμε τους γωνιακούς λίθους του Ναού, που είναι επιδέξια λαξευμένοι και κτισμένοι κατά το ισόδομο ορθογώνιο σύστημα , οι υπόλοιποι τοίχοι είναι κτισμένοι με ντόπιους λίθους, κατά το πολυγωνικό ακατέργαστο σύστημα τοιχοδομίας, με ελάχιστους ίσιους αρμούς, γι αυτό και χαρακτηρίζονται από την πολλαπλότητα των πλευρών των ακατέργαστων λίθων, των οποίων ελάχιστες μόνο προεξέχουσες γωνίες έχουν απομνηθεί.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Όπως αποδεικνύεται από την κτητορική επιγραφή, ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται για ορθή ή λανθασμένη επαναδιατύπωσή της και μέχρις αποκαλύψεως του περιεχομένου της αρχικής επιγραφής, οι αγιογραφίες που φιλοτεχνήθηκαν στο εσωτερικό του Ναού θεωρούνται έργα των Κρουσοβιτών αγιογράφων Ευαγγέλου, Νικολάου και Αναστασίου.

ΤΕΧΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΩΝ

Από καλλιτεχνικής άποψης και ειδικότερα της τεχνοτροπίας, οι αγιογράφοι της Μονής Αρχαγγέλου Μιχαήλ διακρίνονται για το λαϊκό χαρακτήρα τους, που όμως με μοναδική γλυκύτητα στα πρόσωπα, αλλά και ρεαλισμό στην κίνηση, χωρίς να λείπουν τα Νατουραλιστικά στοιχεία, που υπεισέρχονται από άγνοια, σύμπτωση αφέλεια, ή και σκοπίμως, δημιουργούν ένα ενδιαφέρον σύνολο, που

τέρπει την αίσθηση και ανατάσσει το πνεύμα. Αποφεύγουν την αντικλασική νοοτροπία της εποχής και των σύγχρονων τους αγιογράφων άλλων Εκκλησιών, τόσο τοιχογραφιών, όσο και εικόνων, που έφθαναν στην απόδοση των προσώπων με όσο το δυνατόν ασχημότερες μορφές, χωρίς να παρουσιάζονται σε εντυπωσιακές και περίπλοκες διακοσμήσεις, που ήδη από προηγούμενο αιώνα είχε καθιερώσει το Ιταλικό Μπαρόκ. Οι αγιογράφοι επιχειρούν να διατηρήσουν κατά το δυνατόν τη Βυζαντινή τέχνη και κυρίως την Παραδοσιακή και το πράττουν χωρίς οι ίδιοι ενδεχομένως να το συνειδητοποιούν απόλυτα, μιμούμενοι ή ακολουθώντας ίσως την τεχνοτροπία της Μακεδονικής ή Παλαιολογίας ή πλατείας καλούμενης τέχνης.

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Για το επιτυχές αποτέλεσμα της αγιογράφησης του Ναού, εφαρμόστηκε σε ότι αφορά τη σύνθεση και την επάλειψη των κονιαμάτων, κυρίως η τεχνική της νωπογραφίας, αλλά με τη μορφή του «Fresco a secco», χωρίς ωστόσο να λείπουν παραστάσεις, που αγιογραφήθηκαν με την τεχνική της ξηρογραφίας «Secco».

Πρόκειται δηλαδή, περί τελειωμένης νωπογραφίας, που ακολουθεί όλη τη στρωματογραφία της νωπογραφίας, αλλά με αγιογράφηση, όχι επάνω στο νωπό ασβέστη, αλλά σε στεγνό.

Η τεχνική της νωπογραφίας, ήταν γνωστή στους Έλληνες από την Μινωική εποχή και τις συναντάμε στις τοιχογραφίες της Σαντορίνης, που αποκάλυψε με τις ανασκαφές του ο Καθηγητής Σπύρος Μαρινάτος και συνεχίζει ο διάδοχός του Καθηγητής κ. Χρήστος Ντούμας.

Με την τεχνική αυτή, αποδίδονται και οι απaráμιλλου κάλλους τοιχογραφίες στους Βασιλικούς Μακεδονικούς Τάφους της Βεργίνας.

Η ίδια τεχνική αναβιώνει κατά τους Βυζαντινούς χρόνους, ξεχνιέται για λίγο στα χρόνια της σκλαβιάς, την ανασύρει από τη λησμονιά, μαζί με τη Μακεδονική τέχνη, ο Ιερομόναχος Διονύσιος από τον Φουρνά των Αγράφων και την επαναφέρει στο προσκήνιο ο νεώτερος των Μεγάλων αγιογράφων του Γένους μας, Φώτης Κόντογλου.

Τα χρώματα των αγιογραφιών της Μονής, είναι αδύνατα και εξίτηλα, χωρίς τη συνεκτική κόλλα, που τα καθιστά ισχυρά, στιλπνά και φωτεινά, όπως παραηρείται σε άλλους Ναούς.

Εδώ στο Ναό, οι φτωχοί Κρουσοβίτες αγιογράφοι, αποδίδουν επιτυχώς την επιδιωκόμενη χαρμολύπη, με τις σχεδόν άυλες, ωχρές, ασκητικές και ταπεινές μορφές των Αγίων, που αντικατοπτρίζουν το φόβο, την οικονομική δυσπραγία και το πεσμένο ηθικό του πολυβασανασμένου Ραγιά.

Αν εξαιρέσουμε την λαμπερή, χρυσοστόλιστη και θαυματουργή Εφέστια εικόνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, θα λέγαμε ακριβολογώντας, ότι τίποτα πλούσιο δεν υπάρχει στο Ναό, εκτός από τον πλούτο της ταπεινοφροσύνης και αγάπης, που αναδύεται μέσα από τις ρυτιδωμένες μορφές των Αγίων με τις λιτές, απέριτες και φτωχές ενδυμασίες τους.

Τα κονιάματα των τοιχογραφιών, πάνω στα οποία απλώθηκαν οι χρωματικοί τόνοι, με ικανοποιητική πρόσμιξη ως κύριας και μόνης κονιάς, του κίτρινου ασβέστη, αποτελούνται από τρία επάλληλα στρώματα και μόνον σε ορισμένα σημεία, για τεχνικούς λόγους, απλώθηκαν δυο στρώματα σοβά.

Στην οροφή του κεντρικού θόλου, το κονίαμα είναι πλούσια ενισχυμένο με γιδότριχα, που έχει την ιδιότητα, να αυξάνει τη συνεκτικότητά του, ώστε με την εισχώρησή του στους ανοικτούς αρμούς, που αφήνει το μπαγδάτι, να δένει και να μορφοποιείται σε μια ομοιογενή, ελαστική, άθραυστη και αρραγή μάζα, που ακολουθεί τις συστολές και διαστολές της ξύλινης επένδυσης της οροφής, χωρίς τον κίνδυνο της αποκόλλησής του.

Διαφορετικό είναι το κονίαμα στο εσωτερικό των περιμετρικών τοίχων του Ναού, όπου, αντί της γιδότριας χρησιμοποιήθηκε το άχυρο, ώστε με την ένωση του διοξειδίου του άνθρακα, που εμπεριέχεται στην ατμόσφαιρα, ή που δημιουργείται από την καύση του άνθρακα, που περιέχεται στο άχυρο, με την

άσβεστο του κονιάματος και τη μετατροπή τους σε ανθρακικό ασβέστιο, κατά την αντίδραση $\text{Ca(OH)}_2 + \text{CO}_2 \longrightarrow$

$\text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O}$, με την κατάλληλη ενδυνάμωσή τους από τα πυριτικά άλατα της χρησιμοποιηθείσας καθαρής και χωρίς χλωριούχες προσμίξεις ποταμίσιας άμμου, να ισχυροποιείται το κονίαμα, για να ενισχύονται, προϊόντος του χρόνου, ακόμη περισσότερο οι τοιχοποιίες του Ναού.

Τα κονιάματα του Ναού, συνδυάζουν την άριστη οικολογική συμπεριφορά με την απαιτούμενη ανθεκτική ικανότητα και δυνατότητα προσαρμογής στις αντίξοες καιρικές συνθήκες της εποχής, ενώ συγχρόνως αποτελούν ένα πολύ καλό ηχοθερμομονωτικό υλικό και ιδανικό υπόστρωμα, για το δέσιμο της ζωγραφικής που ακολούθησε.

Τα κονιάματα, απλώθηκαν στους μεν περισσότερους τοίχους επάνω στη λιθοδομή, ενώ στα τόξα μεταξύ των κιόνων, στα τρίγωνα και στον κεντρικό θόλο του Ναού, όπως και στην οροφή του εξωνάρθηκα, οι τεχνίτες αγιογράφοι καλύπτουν με μοναδική δεξιοτεχνία ένα όχι και τόσο μεγάλο μπαγδάτι.

Παρά ταύτα εκτεταμένες επιφάνειες, τόσο της οροφής του θόλου, όσο και του Εξωνάρθακα, κατέρρευσαν και καταστράφηκαν σε προηγούμενα χρόνια από διαφορετικές αιτίες και πάντως όχι εξ αιτίας της σύνθεσης των κονιαμάτων ή της τεχνικής που εφαρμόστηκε για το στρώσιμό τους.

Βροχοπτώσεις διέβρεχαν τις τοιχογραφίες από την πίσω πλευρά, όπου η κατεστραμμένη στέγη επέτρεπε να περνούν τα νερά της βροχής και μαλάκωναν το υπόστρωμά τους, με αποτέλεσμα την πτώση και την καταστροφή των τοιχογραφιών ή την αλλοίωση της ζωγραφικής επιφάνειας.

Σεισμοί κατέστρεψαν επίσης μέγα μέρος των τοιχογραφιών του Ναού.

Ήδη με τη βοήθεια του Θεού, τις ευλογίες του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη της Ιεράς Μητροπόλεως Εδέσσης Πέλλας και Αλμωπίας κ.κ. Χρυσοστόμο Κακουλίδη, το ακατάπαυστο ενδιαφέρον του Αρχιμανδρίτου Πατρός Ιωήλ Φραγκάκου, τις φιλότιμες και άοκνες προσπάθειες των Πατέρων της Μονής ιδιαίτερα δε του Ηγουμένου αυτής Πατρός Τιμοθέου Παλάσκα, επιχειρείται η αποκατάσταση των τοιχογραφιών του Ναού.

ΟΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τοιχογραφίες του νότιου τοίχου, λόγω της μοναδικότητάς τους μιας και δεν τους συναντάμε σε άλλους ναούς. Οι δύο πιο εντυπωσιακές απ' αυτές είναι εμπνευσμένες από την Παλαιά Διαθήκη: η πρώτη αφορά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ και τη σφαγή των Εβραίων. Στη παράσταση εικονίζεται ο Αβδέ Μελέχ να κοιμάται κάτω από ένα δέντρο, ενώ από πάνω του κρέμεται ένα καλάθι γεμάτο σύκα· παράσταση πιστή στη σκηνή της Παλαιάς Διαθήκης. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η ίδια ακριβώς παράσταση υπάρχει και στον Ναό της Αγίας Παρασκευής στη Περίκλεια. Στη δεύτερη εικόνα αναπαρίσταται το μαρτύριο του Προφήτη Ησαΐα υπό τη βασιλεία του Βασιλέως Σεδεκία. Ο Προφήτης εικονίζεται ανεστραμμένος με το κεφάλι κάτω να πριονίζεται από δύο δήμευτους.

Όπως επισημαίνεται η παράσταση συναντάται σε πολλούς ναούς των μέσων του προηγούμενου αιώνα. Από την άλλη, στο βόρειο τοίχο του καθολικού του ναού, φιλοξενούνται σκηνές από τη ζωή του Χριστού, τα πάθη του καθώς και πλήθος Αγίων, κυρίως στη τρίτη κάτω ζώνη, από τις τέσσερις που κατατέμνουν τον βόρειο τοίχο. Άλλες δύο ζοφερές απεικονίσεις συναντάμε στον δυτικό τοίχο του καθολικού: στην πρώτη εικονίζεται ο «αμαρτωλός άνθρωπος», ο οποίος βασανίζεται από τραγόμορφους διαβόλους, ενώ πιο αριστερά εικονίζεται ο Άγιος Ιγνάτιος, ανάμεσα σε δύο λιοντάρια έτοιμα να τον κατασπαράξουν.

Αριστερά δίπλα στην είσοδο της εκκλησίας διακρίνεται το μαρτύριο της Αγίας Χρυσής, τοιχογραφία με ιδιαίτερη σημασία καθώς συνδέει τη λαϊκή εκκλησιαστική εικονογραφία με την αντίστοιχη αστική στα τέλη του 19ου αι.

Τέλος, στο εσωτερικό του ναού εντυπωσιάζει ο τεράστιος πίνακας με την Κοίμηση της Θεοτόκου και τον Ακάθιστο Ύμνο.

Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο που οφείλουμε να αναφέρουμε είναι ο ρόλος του αριθμού 12, ο οποίος επαναλαμβάνεται διαρκώς σε πολλά σημεία του ναού: δώδεκα εικόνες στην πρώτη σειρά των εικόνων του τέμπλου, δώδεκα κίονες στις δύο κιονοστοιχίες που διαιρούν τον Ναό στα τρία κλίτη, δώδεκα κίονες στο

περίστω, δώδεκα παράθυρα, δώδεκα ημικίονες στο εξωτερικό τμήμα του Αγίου Βήματος, δώδεκα Άγιοι στο βόρειο τοίχο, δώδεκα Άγιοι στο νότιο τοίχο, δώδεκα και δώδεκα παραστάσεις εικοσιτεσσάρων οίκων του Ακάθιστου Ύμνου . Ο αριθμός δώδεκα εικάζεται ότι συμβολίζει τη σημασία του έργου και της συμβολής των δώδεκα Αποστόλων.

ΤΕΜΠΛΟ ΝΑΟΥ

Το τέμπλο του Ναού θα λέγαμε πως είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό, λόγω του επιβλητικού του μεγέθους καθώς και των εξαιρετικών στοιχείων που έχει επάνω του και το κοσμούν.

Το τέμπλο είναι ξύλινο, κατασκευασμένο από ίσιες σανίδες, πολύ ψηλό, απλό στην κατασκευή του, με τεθλασμένη μορφή σε κάτοψη, με τη δημιουργία εσοχής στο ύψος του Αγίου βήματος. Δυο ξυλόγλυπτοι φτερωτοί Άγγελοι, στηρίζονται στις κολώνες της εισόδου, φυλούν από δεξιά και αριστερά την είσοδο του Αγίου βήματος. Λουλούδια μέσα σε κόκκινο φόντο, στολίζουν τα ερεισίνωτα των Δεσποτικών εικόνων. Φορτωμένη με σταφύλια ελικοειδής άμπελος, διαπερνά οριζόντια το τέμπλο του Ναού, διακοπτόμενη από ιπτάμενους φτερωτούς Αγγέλους. Οι εικόνες του τέμπλου, απλώνονται σε τέσσερις επάλληλες ζώνες, πάνω από τα στολισμένα με φυτικά μοτίβα θωράκια που κατά το ήμισυ περίπου παχτώθηκαν με υπερύψωση του δαπέδου του Αγίου βήματος. Ορισμένες από τις εικόνες είναι έργα του Αγιογράφου ,Μοναχού της Μονής Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Πατρός Μιχαήλ, ενώ άλλες ανήκουν στον αξιόλογο επίσης Αγιογράφο Βίκτορα Στούπκα. Οι εικόνες των παραπάνω Αγιογράφων συμπλήρωσαν τα κενά, που δημιουργήθηκαν λόγω κλοπής ή απώλειας των εικόνων, σε περίοδο που η Μονή ήταν εγκαταλελειμμένη ή αντικατέστησαν τις ελάχιστες διασωθείσες.

ΔΕΣΠΟΤΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ

Ο δεσποτικός θρόνος είναι σύγχρονος, ξύλινος, με απλές και απέριτες διακοσμήσεις. Ξεχωρίζουν οι δυο ευμεγέθεις και εντυπωσιακοί δικέφαλοι αετοί στους πλαϊνούς νταμπλάδες. Ο δεσποτικός θρόνος σύμφωνα με πληροφορίες των μοναχών της Μονής προέρχεται από τον Ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου της Έδεσσας και φέρει στην πλάτη του την εικόνα του Ιησού Χριστού με τα αρχικά γράμματα : ΙΗΣ-ΧΡΣ.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΗΣ (ΧΩΡΙΟ ΧΡΥΣΗ)

ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ

Η Αγία Χρυσή γεννήθηκε στο χωριό Σλάτενα (σημερινή Χρυσή) της επαρχίας Αλμωπίας Νομού Πέλλης. Η οικογένειά της Αγίας ζούσε στην περιοχή της Έδεσσας. Οι γονείς της ήταν Χριστιανοί, φτωχοί και άσημοι άνθρωποι και είχαν τέσσερες κόρες. Κάποιος Τούρκος βλέποντας την ομορφιά της αγίας κυριεύτηκε από σαρκικό έρωτα και προσπαθούσε να βρει ευκαιρία για να πραγματοποιήσει τον άνομο σκοπό του. Πράγματι μια ημέρα που η αγία πήγε με άλλες γυναίκες στο δάσος να μαζέψει ξύλα, βρήκε και αυτός την ευκαιρία.

Πήρε μαζί του κι άλλους Τούρκους φίλους του, την απήγαγαν και την πήγαν στο σπίτι του. Εκεί πρώτα άρχισε να κολακεύει την Αγία με πολλές υποσχέσεις και δώρα, προσπαθώντας να την εξισλαμίσει ,τάζοντάς της ότι θα την έπαιρνε γυναίκα του . Από την άλλη πλευρά την απειλούσε πως εάν δεν αποδεχθεί τα λόγια του θα παιδευτεί με πολλά βάσανα. Η αγία ,όνομα και πράγμα Χρυσή , δεν

δείλιασε καθόλου , μόνο προσευχόταν νοερά και παρακαλούσε τον Χριστό να την ενισχύσει. Με πολύ θάρρος και γενναιότητα του απάντησε :

«Εγώ τον Χριστό μου πιστεύω και προσκυνώ και αυτόν γνωρίζω για νυμφίο μου. Ουδέποτε θα Τον αρνηθώ , ακόμα κι αν μου κάνετε μύρια βάσανα , ακόμα κι αν κόψετε το σώμα μου κομματάκια».

Όταν τ' άκουσαν αυτά σκέφτηκαν ότι σαν γυναίκα που ήταν θα μπορούσαν καλύτερα να την πείσουν οι γυναίκες τους . Την παρέλαβαν λοιπόν οι Τουρκάλες και για ένα εξάμηνο προσπαθούσαν με χίλιους τρόπους , ακόμη και με μαντείες, να την πείσουν ν' αρνηθεί τον Χριστό και ν' αποδεχθεί το Ισλάμ. Μάταια όμως. Δεν κατάφεραν τίποτα. Κάλεσαν ύστερα τους γονείς και τις αδελφές της και τους φοβέρισαν πως ,αν δεν καταφέρουν να την πείσουν να τουρκέψει, εκείνη μεν θα την θανατώσουν αυτούς δε θα τους βασανίσουν. Πήγαν λοιπόν οι δικοί της στην αγία, θέλοντας και μη θέλοντας, και με δάκρυα ,που θα μπορούσαν να μαλακώσουν και τη σκληρότερη πέτρα, και με μύριους άλλους τρόπους προσπαθούσαν να την πείσουν. Της έλεγαν : Αρνήσου φαινομενικά τον Χριστό για να μη χαθούμε όλοι κι Εκείνος είναι εύσπλαχνος , βλέπει την κατάσταση και θα σε συγχωρήσει. Εσείς που με παρακινείτε ν' αρνηθώ τον Χριστό μου, τον αληθινό Θεό, απάντησε η αγία , δεν είστε πλέον γονείς μου και αδελφές μου. Ούτε θέλω να σας ξέρω από δω και πέρα. Αντί για σας πατέρα μου έχω τον Χριστό, μητέρα μου την Παναγία και αδέρφια τους Αγίους και τις Αγίες. Και τους έδιωξε. Εδώ εφαρμόστηκε για μια ακόμη φορά ο λόγος του Χριστού « Και εχθροί του ανθρώπου οι οικιακοί αυτού » .

Βλέποντας οι αλλόπιστοι ότι δεν κατάφεραν τίποτα με όσα μέσα χρησιμοποίησαν άφησαν κατά μέρος τα λόγια και τις κολακείες και άρχισαν τα βασανιστήρια. Για τρεις ολόκληρους μήνες κάθε μέρα τη ράβδιζαν. Έπειτα της έβγαλαν λωρίδες από το δέρμα της και τις άφηναν κρεμασμένες μπροστά της , για να λιποψυχήσει , το δε αίμα της έτρεχε ποτάμι και κοκκίνιζε τη γη.

Κατόπιν πύρωσαν μια σούβλα και την πέρασαν από το ένα αυτί της αγίας και βγήκε από το άλλο, ο δε καπνός έβγαινε από τη μύτη και το στόμα της. Η μάρτυς όμως του Χριστού ,μολονότι υπέφερε τόσο φοβερά βάσανα ,υπέμενε με πολλή γενναιότητα και καρτερία, στηριγμένη στη δύναμη του σταυρού και στην αγάπη του Χριστού. Όταν άκουσε ότι εκεί κοντά βρισκόταν ο πνευματικός της ο παπά Τιμόθεος , προηγούμενος της Ι. Μ. Σταυρονικήτα του Αγίου Όρους , ο οποίος και διηγήθηκε το μαρτύριο στον Άγιο Νικόδημο, του έστειλε μήνυμα με κάποιο

Χριστιανό, να προσεύχεται στον Θεό να τελειώσει θεάρεστα τον δρόμο του μαρτυρίου. Απορώντας οι σκληρόκαρδοι βασανιστές της , οι αγριότεροι και από θηρία, πως η αγία με τόσα βάσανα έμενε ακόμα ζωντανή, εξαγριώθηκαν. Μη υποφέροντας να νικηθούν αυτοί όλοι από μια τρυφερή κοπέλα ,την κρέμασαν σε μια αγριαπιδιά και με τα μαχαίρια τους κατακρεούργησαν το ιερό παρθενικό σώμα της.

Μαρτύρησε στις 13 Οκτωβρίου 1795. Η Αγία Νεομάρτυς Χρυσή , αφού δοκιμάστηκε σαν τον χρυσό στο καμίνι ,με τόσα βάσανα, παρέδωσε την αγία της ψυχή στα χέρια του αθάνατου νυμφίου της και πήρε διπλό στεφάνι, της παρθενίας και της αθλήσεως. Τα άγια λείψανά της τα πήραν κρυφά κάποιοι Χριστιανοί και τα ενταφίασαν με πολλή τιμή και ευλάβεια.

Άπολυτίκιον

Σκεῦος χρύσειον, τῆς παρθενίας, καὶ ἀκήρατος, νύμφη Κυρίου, ἐχρημάτισας Χρυσῆ καλλιπάρθενε· τὴν γὰρ ἀγνεῖαν ἀμέμπτως φυλάττουσα, ὑπὲρ Χριστοῦ θεοφρόνως ἐνήθλησας· Μάρτυς ἔνδοξε, ἰκέτευε τὸν Νυμφίον σου, δωρήσασθε ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: ΔΕΙΓΜΑ, ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης έρευνας χρειάστηκε να επισκεφτώ τους παραπάνω Ιερούς Ναούς της περιοχής μου. Εξαίρεση αποτελεί ο Ιερός Ναός Αγίας Χρυσής που δεν ήταν δυνατό να ερευνηθεί, λόγω της επιδημίας και της κατάστασης που επικρατεί. Συνεπώς, τα μόνα στοιχεία που συλλέχτηκαν ήταν ο βίος της Αγίας και δυο εικόνες από τον αγιογραφημένο αυτό Ναό. Παρατήρησα λοιπόν, τη δομή των εκκλησιών, την εξωτερική και εσωτερική τους όψη, τα χρώματα, τις αγιογραφίες, τα υλικά και τα αντικείμενα που υπάρχουν. Προκειμένου να συλλέξω οπτικό υλικό και να εμπλουτίσω την έρευνά μου, τράβηξα ορισμένες φωτογραφίες από κάθε γωνία. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως αντλήθηκαν πληροφορίες για του Ναούς της περιοχής από το διαδίκτυο, από βιβλία, από τη συνέντευξη ενός ιερέα και από προσωπικές γνώσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΕΦΑΝΟ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΟΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΥ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

- Χαίρεται και ευλογείτε πάτερ. Θέλετε να μας πείτε λίγα λόγια για τον βίο των Αγίων όπου είναι αφιερωμένος ο Ναός;

Φυσικά. Ο Άγιος Νίκανδρος ήταν επίσκοπος των Μυρών. Κήρυττε το Λόγο του Θεού και καταγγέλθηκε στον άρχοντα της πόλης, τον Λιβάνιο, ο οποίος διέταξε να του ξεσκίσουν τις σάρκες. Όμως με θαυμαστό τρόπο ο Άγιος θεραπεύτηκε. Αυτό εξόργισε τον άρχοντα και διέταξε το βασανισμό του με πυρά και τον ενταφιασμό του καθώς ήταν ζωντανός ακόμα και έτσι ο Άγιος μαρτύρησε και παρέδωσε το πνεύμα του.

Ο Όσιος Ιωαννίκιος γεννήθηκε στη Βιθυνία το 740 μ. Χ.. Όταν στρατεύτηκε, αυτοκράτορας ήταν ο εικονομάχος Κωνσταντίνος ο Ε'. Ο Όσιος παρασύρθηκε και έγινε και αυτός εικονομάχος, σαν τον αυτοκράτορα. Όταν απολύθηκε κατάλαβε πως είχε πέσει σε πλάνη. Έτσι ο Όσιος μετανόησε και έγινε μοναχός στον Όλυμπο όπου και πέθανε από γεράματα.

- Γνωρίζουμε πως οι Άγιοι Νίκανδρος και Ιωαννίκιος έζησαν σε μια άλλη χρονική περίοδο, πως αυτοί έχουν ανακηρυχτεί προστάτες της Αριδαίας:
Οι δυο αυτοί Άγιοι έζησαν σε δυο διαφορετικές εποχές και δεν είχαν κάποια σχέση μεταξύ τους, ωστόσο παρέδωσαν το πνεύμα τους στις 4 Νοέμβρη την ημέρα που η Αριδαία απελευθερώθηκε. Έτσι οι πολίτες άνοιξαν το ημερολόγιο να δούνε ποιοι Άγιοι τιμούνται εκείνη τη μέρα και είδαν πως ήτα αυτοί οι δυο.
- Ποια χρονολογία κτίστηκε ο ναός:
Το 1948.
- Ποια είναι η αρχιτεκτονική του ναού:
Βασιλική τρίκλιτη είναι.
- Έχει γίνει ανακαίνιση στον ναό:
Ναι, ανακαίνιση έχει γίνει τα τελευταία χρόνια, σταδιακά όμως. Και με τη βοήθεια του Κυρίου, αλλά και των πιστών έχουμε ανανεώσει τον Ναό μας, το τέμπλο, τις αγιογραφίες, τα καθίσματα και όσο μπορούμε θα συνεχίζουμε να προσφέρουμε σε αυτόν.
- Ποιοι έχουν επιμεληθεί τις αγιογραφίες:
Ο Γαλανόπουλος έχει κάνει τις περισσότερες και πιο πρόσφατες αγιογραφίες.
- Γνωρίζετε ποιας σχολής είναι οι αγιογραφίες:
Ααα δεν το γνωρίζω αυτό.
- Στον Ναό παρατηρούμε πως το κάθε τι έχει συγκεκριμένη θέση, θέλετε να μου δώσετε κάποιο παράδειγμα:
Ναι, μέσα στον Ναό τίποτα δεν είναι τυχαίο. Στο τέμπλο για παράδειγμα στην αριστερή μεριά απεικονίζεται πάντα η Παναγία και δίπλα της οι Άγιοι που είναι αφιερωμένη η εκκλησία, στη δεξιά πλευρά ο Χριστός και δίπλα του ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, ενώ το πάνω μέρος του τέμπλου είναι η εικόνα ου Μυστικού Δείπνου. Επίσης στον τρούλου πάντα είναι απεικονισμένος ο Παντοκράτορας και γύρω του είναι τρία φτερωτά ζώα,

ένας αετός νομίζω, ένα μουλάρι και ένα λιοντάρι και ένας άγγελος που συμβολίζουν τους τέσσερις Ευαγγελιστές. Υπάρχουν σαφώς και άλλα παραδείγματα, ένα σορό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <https://agiostherapon.blogspot.com/2018/10/13.html>
- Βιβλίο θρησκευτικών Α Λυκείου κεφάλαιο 18. **Οι άγιες εικόνες, έκφραση της πίστης**
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1>
- <https://blogs.sch.gr/maroula65/2010/04/18/%CE%B7-%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%AD%CE%BC%CF%80%CE%BB%CE%BF/>
- <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3327,21809/indexG20.html>
- <https://www.pemptousia.gr/2019/02/i-agiografisi-tou-naou/>
- [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF \(%CF%84%CE%AD%CE%BC%CF%80%CE%BB%CE%BF\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF (%CF%84%CE%AD%CE%BC%CF%80%CE%BB%CE%BF))
- Βιβλίο “ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΑΛΜΩΠΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ” Μιχαήλ Α. Μαρτάκης Συντηρητής Αρχαιοτήτων Έκδοση Ιεράς Μονής Αρχαγγέλου Μιχαήλ Αλμωπίας.
- <http://orthodoxanswers.gr/%CE%A0%CF%89%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BA%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CE%B5/>
- http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=art&contents=contents_naos.asp&main=naos&file=page13.htm
- Συνέντευξη Πατέρα Στέφανου Αρχιμανδρίτη Ιερού Ναού Αγίου Νικάνδρου και Οσίου Ιωαννικίου.